

Σημείωμα του εκδότη

«Σκάνδαλα» και ποινική δικαιοσύνη

Αν πιστέψει κανείς τα ΜΜΕ και τους μονομάχους της πολιτικής, η χώρα μας κατακλύζεται τις τελευταίες δεκαετίες από οικονομικά «σκάνδαλα», οι πρωταγωνιστές των οποίων είναι άξιοι αυστηρής τιμωρίας.

Η -βραδεία- δικαστική διερεύνηση των «σκανδάλων» κατέληξε εν τούτοις σε ικανό αριθμό υποθέσεων στην απαλλαγή των κατηγορουμένων για ουσιαστικούς ή/και νομικούς λόγους. Αρκεί να αναφερθούν ενδεικτικώς οι πολύκροτες υποθέσεις του Χρηματιστηρίου, των δομημένων ομολόγων, της Ιεράς Μονής Βατοπεδίου, της Energa, της Siemens στις διάφορες εκδοχές της (C4i, ΟΣΕ, ΟΤΕ κ.λπ.), ή της Novartis.

Μέχρι την τελική απαλλαγή τους, ορισμένοι κατηγορούμενοι είχαν προφυλακιστεί ή φυλακιστεί για μακρύ χρονικό διάστημα, όλοι, δε, στιγματίστηκαν ανεξίτηλα και διασύρθηκαν παντοίως με δραματικές συνέπειες στην προσωπική, επαγγελματική και κοινωνική τους υπόσταση.

Η δημόσια υποδοχή των απαλλακτικών δικαστικών κρίσεων υπήρξε ως επί το πλείστον αρνητική και χαρακτηρίστηκε - ακόμη και από πηγές που διεκδικούν σοβαρότητα- ως οιονεί

«ξέπλυμα» των δραστών των σκανδάλων που εμπεδώνει μια γενικότερη αίσθηση ατιμωρησίας.

Πού οφείλεται λοιπόν αυτή η διάσταση μεταξύ δικαστικής κρίσης και του λεγόμενου λαϊκού αισθήματος;

Η αφετηρία του προβλήματος εντοπίζεται εν πρώτοις στην ίδια την γλώσσα που χρησιμοποιούν τα ΜΜΕ και οι πολιτικοί μονομάχοι μόλις αναφύει η υποψία τέλεσης αξιόποινων πράξεων του ενδιαφέροντός των. Ο όρος «σκάνδαλο» παραπέμπει σε ήδη αποδεδειγμένη παραβατική συμπεριφορά, η οποία προκαλεί την αγανάκτηση και αποστροφή όσων την πληροφορούνται έναντι του δράστη. Τα ποινικά δικαστήρια, όμως, δεν εκδικάζουν σκάνδαλα και πρωταγωνιστές τους αλλά υποθέσεις και κατηγορουμένους, που τεκμαίρονται αθώοι έως την αμετάκλητη καταδίκη τους.

Ο όρος ποινική υπόθεση νοείται μάλιστα κυριολεκτικώς: Το δικαστήριο καλείται να κρίνει, εάν η υπόθεση, ότι ο κατηγορούμενος τέλεσε το έγκλημα που του αποδίδεται, ευσταθεί ή όχι. Όπως παρατηρούσε ο Νικόλαος Ανδρουλάκης (Θεμελιώδεις

Συνέχεια στη σελ. 2

Σε αυτό το τεύχος

2 Νομοθεσία

- Ανικανότητα προς καταλογισμό και μειωμένη ικανότητα καταλογισμού στον ΝΠΚ, υπό το πρίσμα της αρχής *in dubio pro reo* - Ν. Σαββίδης
- Η θεμελίωση της ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης, όταν ο δράστης της παράλειψης είναι ιατρός - Η. Σπυρόπουλος
- Οι ουσιώδεις αλλαγές που αφορούν τη δικονομική αντιμετώπιση των ανηλίκων μετά τον ν. 4855/2021 - Ν. Βασιλειάδης
- Οι αλλαγές στο άρθρο 191ΠΚ με τον Ν. 4855/2021 - Α. Γκούνη
- Η Ποινική Αντιμετώπιση της «Εκδικητικής Πορνογραφίας» Σύμφωνα με τη Νέα Διάταξη του Άρθρου 346 ΠΚ - Α. Γιαννάκη

10 Νομολογία

- Επανεξέταση αναιρετικού λόγου και μεταστροφή της νομολογίας (;) (με αφορμή την ΑΠ 773/2022) - Α. Ζαχαριάδης
- Έναρξη παραγραφής των φορολογικών αδικημάτων, μετά τον Ν. 4745/2020 (ΑΠ 782/2022 και ΑΠ 95/2022) - Π. Πανταζής

13 Ποινική νομολογία ΕΔΔΑ

- Μία επιγραμματική παρουσίαση των σημαντικότερων αποφάσεων Απριλίου - Σεπτεμβρίου 2022 - Επιμέλεια: Β. Χειρδάρης

έννοιες της ποινικής δίκης, έκδ. 5^η, 2020, σελ. 59-60), «το αντικείμενο της ποινικής δίκης φέρει χαρακτήρα υποθετικό, έγκειται δηλαδή στην υπόθεση ότι κάποιος τέλεσε ένα έγκλημα ... η υπόθεση αυτή είναι δυνατό να επιβεβαιωθεί ή και να διαψευσθεί ...».

Έναντι του υποθετικού-εξατομικευμένου χαρακτήρα της ποινικής δίκης, στην οποία διερευνάται η ευθύνη ενός εκάστου κατηγορουμένου σύμφωνα με τους θεσπισμένους κανόνες της αποδείξεως, η πολιτική και μιντιακή διαχείριση των υποθέσεων αρνείται όλους σχεδόν τους κανόνες του ουσιαστικού και δικονομικού ποινικού δικαίου. Αντί υποθέσεων έχουμε σκάνδαλα και αντί αθών, ενδεχομένως, κατηγορουμένων έχουμε δράστες εγκλημάτων. Αλλά και η αναπόφευκτα χρονοβόρος διαδικασία της προσεκτικής συλλογής και αξιολόγησης του αποδεικτικού υλικού της ποινικής δίκης συγκρούεται με τον γρήγορο εντυπωσιασμό και τον σύστοιχο βραχυπρόθεσμο πολιτικό σχεδιασμό όσων επιδιώκουν να αξιοποιήσουν επικοινωνιακά τις πρόσφορες για τους σκοπούς τους ποινικές υποθέσεις.

Οσάκις η τελική δικαστική κρίση διαψεύδει την εκρηκτική σκανδαλογία που συνοδεύει τις υποθέσεις στο αρχικό τους στάδιο, οι -εκτός δικαιοσύνης- εκμεταλλευτές των σκανδάλων, αντί να αναθεωρήσουν την στάση τους, προτιμούν, κατά κανόνα, να καταγγείλουν την δικαστική έκβαση των υποθέσεων ως «κουκούλωμα» ή «ξέπλυμα» των «ενόχων» με υπαιτίους τα δικαστήρια ή τον νομοθέτη, προκειμένου να νομιμοποιήσουν τα πεπραγμένα τους και να επαναλάβουν με ήσυχη συνείδηση την αποδοτική για τους ιδίους κατοποίηση των εμπλεκόμενων προσώπων.

Απέναντι στην προελαύνουσα επικοινωνιακή και πολιτική βαρβαρότητα, όσοι διακονούν την ποινική δικαιοσύνη διαθέτουν τα ισχυρά όπλα του Συντάγματος και των νόμων. Μόνον η πιστή τήρησή τους επιτρέπει την απόκρουση όσων επιχειρούν να υποτάξουν την ποινική δικαιοδοτική λειτουργία στις ιδιοτελείς επιδιώξεις τους.

Ηλίας Γ. Αναγνωστόπουλος

Πρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων

Ανικανότητα προς καταλογισμό και μειωμένη ικανότητα καταλογισμού στον ΝΠΚ, υπό το πρίσμα της αρχής *in dubio pro reo*

Νικόλαος Σαββίδης

Δικηγόρος, Δ.Ν., Ειδικός Επιστήμων ΔΠΘ

1. Στο άρθρο 34 ΠΚ προβλέπεται ότι η πράξη δεν καταλογίζεται στον δράστη αν λόγω ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής ή διατάραξης της συνείδησης κατά τη στιγμή της τέλεσής της, δεν είχε την ικανότητα να αντιληφθεί το άδικο της πράξης του ή να ενεργήσει σύμφωνα με την αντίληψή του για το άδικο αυτό.

1.1. Ψυχική ή διανοητική διαταραχή είναι η νοσηρή διαταραχή των ψυχικών λειτουργιών, στην οποία περιλαμβάνονται οι νευρώσεις, οι διαταραχές των ορμών, οι ψυχοπάθειες και η ολιγοφρένεια¹. Η αναφερόμενη, υπό το καθεστώς του παλαιού

ΠΚ, νοσηρή διατάραξη των λειτουργιών, αντικαταστάθηκε από την ψυχική διαταραχή, προκειμένου να είναι συμβατή με το άρθρο 69 παρ. 1 ΠΚ.

Περαιτέρω, διατάραξη της συνείδησης είναι ο περιορισμός της ικανότητας του ατόμου να έχει σαφή παράσταση των νοητικών συναισθηματικών βιωμάτων του. Στη συγκεκριμένη έννοια εντάσσεται η θόλωση,

δηλαδή η μερική και όχι πλήρης εξάλειψη των βασικών συνειδησιακών βιωμάτων της συνείδησης του εγώ ή της συνεί-

δησης του περιβάλλοντος που διακρίνεται από το εγώ ή της σχέσης του εγώ προς το περιβάλλον, η οποία περιορίζει την ικανότητα του ατόμου προς αυτοκαθορισμό. Στη διατάραξη της συνείδησης υπάγονται οι υπνωτικές και μεθυπνωτικές καταστάσεις, η υπνοβασία, η πλήρης και οξεία υπερκόπωση και το πυρετικό παραλήρημα².

1.2. Η ικανότητα για καταλογισμό διερευνάται με δύο κατά βάση κριτήρια, το βιολογικό και το ψυχολογικό. Σύμφωνα με το βιολογικό κριτήριο, η περί καταλογισμού κρίση εξαρτάται από την διαπίστωση ή μη ψυχοπνευματικών διαταράξεων στο πρόσωπο του δράστη. Βασικό μειονέκτημα της επίμαχης μεθόδου είναι ότι όλη η περί καταλογισμού κρίση, παρότι αυτή λαμβάνει χώρα σε νομικό επίπεδο, επαφίεται στα χέρια του ψυχιάτρου³. Σύμφωνα με το ψυχολογικό ή αξιολογικό κριτήριο, το κρίσιμο για την κατάφαση του καταλογισμού είναι η διαπίστωση του εάν ο δράστης κατά την τέλεση της πράξης είχε την ικανότητα να αντιληφθεί το άδικο και να συμμορφωθεί με τις επιταγές του κανόνα δικαίου. Μειονέκτημα της μεθόδου αυτής αποτελεί το γεγονός ότι το βασικό κριτήριο που θέτει συνίσταται σε μια αξιολογική κρίση ως προς την ικανότητα αντίληψης και συμμόρφωσης, χωρίς αυτή να στηρίζεται σε

“Στην πράξη τα δικαστήρια αντιμετωπίζουν μάλλον με δυσπιστία τα πορίσματα της ψυχιατρικής πραγματογνωμοσύνης”

¹ Βλ. Χρ. Μιλωνόπουλο, ΠΔ, 2020, σ. 578 επ., Α. Χαραλαμπίκη, Το έγκλημα, 2021, σ. 650 επ., Κ. Χατζηγιάννου σε Α. Χαραλαμπίκη, Ο ΝΚΠΔ, Τόμ. Ι, 2020, σ. 399 επ.

² Βλ. Ν. Ανδρουλάκη, ΠΔ, 2006, σ. 491 επ., Χρ. Μιλωνόπουλο, ΠΔ, 2020, σ. 587 επ., Α. Χαραλαμπίκη, Το έγκλημα, 2021, σ. 655 επ.

³ Βλ. Α. Χαραλαμπίκη, Το έγκλημα, 2021, σ. 645 επ., Α. Κωστάρα, ΠΔ, 2019, σ. 406.

ουσιαστικά δεδομένα, με αποτέλεσμα να καταλείπεται περιθώριο για δικαστική αυθαιρεσία⁴.

1.3. Ο ποινικός νομοθέτης ακολουθεί τη μικτή μέθοδο καθότι η πράξη δεν καταλογίζεται στον δράστη αν λόγω ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής ή διατάραξης της συνείδησής του (= βιολογικό κριτήριο) δεν μπορούσε να αντιληφθεί το άδικο της πράξης του ή να ενεργήσει σύμφωνα με την αντίληψή του για το άδικο αυτό (=ψυχολογικό κριτήριο). Η μικτή μέθοδος επιδιώκει να ξεπεράσει τα μειονεκτήματα που θα είχε η αμιγής εφαρμογή είτε της βιολογικής είτε της ψυχολογικής μεθόδου. Η σύνδεση του βιολογικού με το ψυχολογικό στοιχείο και μάλιστα με τη μορφή αιτίου – αιτιατού, αποτρέπει την άκριτη κυριαρχία του ψυχιάτρου και ταυτόχρονα περιορίζει τη δικαστική αυθαιρεσία. Η διάγνωση του βιολογικού όρου αποτελεί έργο του ψυχιάτρου, ενώ την απάντηση για τη συνδρομή του ψυχολογικού όρου τη δίνει ο δικαστής.

2.1. Στο άρθρο 36 παρ. 1 ΠΚ προβλέπεται ότι αν λόγω κάποιων από τις καταστάσεις που αναφέρονται στο άρθρο 34 ΠΚ δεν έχει εκλείψει τελείως, αλλά μειώθηκε σημαντικά η ικανότητα για καταλογισμό, επιβάλλεται μειωμένη ποινή. Η διάταξη είναι όμοια με την ταυτάριθμη του παλαιού ΠΚ, πλην

όμως έχει τροποποιηθεί η δεύτερη παράγραφος και πλέον προβλέπεται ότι μειωμένη ποινή δεν μπορεί να επιβληθεί σε οποιαδήποτε περίπτωση υπαίτιας πρόκλησης ανικανότητας που υπάγεται στο άρθρο 35 ΠΚ. Στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν καθιερώνεται αυτόνομη κατηγορία ανάμεσα στην ικανότητα και την ανικανότητα για καταλογισμό, αλλά εισάγεται μια ειδική μορφή ικανότητας προς καταλογισμό⁵, μέσω της οποίας λαμβάνεται

“Το ζήτημα που ανακύπτει είναι αν μπορεί να εφαρμοστεί η δικονομική αρχή in dubio pro reo κατά τη διερεύνηση της ικανότητας του δράστη προς καταλογισμό”

υπόψη το γεγονός ότι και στον ικανό για καταλογισμό δράστη μπορεί να είναι ευκολότερο ή δυσκολότερο να αντιληφθεί το άδικο και να συμπεριφερθεί ανάλογα.

2.2. Ενόψει των ανωτέρω, αν εξαιτίας μιας από τις καταστάσεις που αναφέρονται στο άρθρο 34 ΠΚ ο δράστης δεν είχε την ικανότητα να αντιληφθεί τον άδικο χαρακτήρα της πράξης του, η πράξη δεν του καταλογίζεται⁶, ενώ αν είχε μειωθεί σημαντικά η ικανότητά του να αντιληφθεί τον άδικο χαρακτήρα της τιμωρείται με μειωμένη ποινή⁷, εκτός αν συντρέχει κάποια από τις

περιπτώσεις του άρθρου 35 ΠΚ. Στην πράξη τα δικαστήρια αντιμετωπίζουν μάλλον με δυσπιστία τα πορίσματα της ψυχιατρικής πραγματογνωμοσύνης (η οποία, σημειωτέον, είναι δυσχερής διότι πρέπει συνήθως εκ των υστέρων να ερευνηθεί η κατάσταση της διανοητικής υγείας του κατηγορουμένου κατά τον χρόνο τέλεσης του εγκλήματος), με αποτέλεσμα συχνά να απορρίπτεται ο ισχυρισμός περί ανικανότητας ή μειωμένης ικανότητας προς καταλογισμό⁸.

3.1. Το ζήτημα που ανακύπτει είναι αν μπορεί να εφαρμοστεί η δικονομική αρχή in dubio pro reo κατά τη διερεύνηση της ικανότητας του δράστη προς καταλογισμό. Ο Νόμος φαίνεται να θέτει ως κανόνα την παραδοχή ότι κάθε ενήλικο άτομο είναι ικανό για καταλογισμό. Το ποινικό δικαστήριο δεν έχει λόγο να εξετάσει αν συντρέχουν οι όροι εφαρμογής των παραπάνω διατάξεων, ούτε οφείλει να αιτιολογήσει ειδικά την απόφασή του περί της ικανότητας του δράστη για καταλογισμό. Τούτο, όμως, δεν σημαίνει ότι ο καταλογισμός τεκμαίρεται, ούτε ότι το δικαστήριο δεν μπορεί να ερευνησει το ζήτημα αυτό αυτεπάγγελα στο πλαίσιο της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας⁹.

Σε περίπτωση που την ανικανότητα ή τη μειωμένη ικανότητα για καταλογισμό την επικαλεστεί ο κατηγορούμενος με αυτοτελή ισχυρισμό, τότε εκείνος οφείλει να αποδείξει τον ισχυρισμό του και το δικαστήριο να αιτιολογήσει την τυχόν απορριπτική επί του ισχυρισμού απόφαση.

3.2. Συνεπώς, εάν υφίστανται αμφιβολίες σχετικά με την ικανότητα του δράστη για καταλογισμό και ταυτόχρονα δεν υπάρχει δυνατότητα εξάλειψης των αμφιβολιών αυτών, θα πρέπει, κατ' εφαρμογή της αρχής in dubio pro reo¹⁰, να γίνεται δεκτό ότι ο δράστης είναι ανίκανος για καταλογισμό¹¹ και όχι να υιοθετείται, όπως συμβαίνει κάποιες φορές, η «συμβιβαστική λύση» της ελαττωμένης ικανότητας προς καταλογισμό¹². Σημειώνεται ότι σε περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 34 ΠΚ σύμφωνα με τα παραπάνω, δεν αποκλείεται η επιβολή μέτρου θεραπείας, υπό τον όρο, βέβαια, της συνδρομής των απαραίτητων προς τούτο προϋποθέσεων.

⁴ Βλ. Ι. Μπέκα, Πρακτική Διδασκαλία ΠΔ, 2005, σ. 113 επ., Α. Χαραλαμπίκη, ό.π., 2021, σ. 645 επ.

⁵ Βλ. Ν. Ανδρουλάκη, ΠΔ, 2006, σ. 500, Χρ. Μιλωνόπουλο, ΠΔ, 2020, σ. 599, Μ. Μαργαρίτη / Α. Μαργαρίτη, ΠΚ, 2020, σ. 167.

⁶ Βλ. ΔιατΑνακρΟρεοστ 22/2021, ΜονΕφΚακΑιγ 30/2019, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΣυμβΠλημΒολ 7/2014, Αρμ 2014, σ. 1018 επ., ΣυμβΠλημΡόδ 60/2012, ΣυμβΠλημΡοδ 36/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΣυμβΠλημΑθ 664/2010, ΠοινΧρ 2011.

⁷ Βλ. ΤριμΕφΚακΑιγ 59/2019, ΤριμΕφΠλημΑιγ 66/2019, ΜΟΔΒερ 40/2016, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΜΟΔΘεο 399-408/2013, ΠοινΧρ 2014, σ. 543 επ., ΜΟΕφΘεο 55/2010, Αρμ 2010, σ. 1573.

⁸ Βλ. ΑΠ 877/2020, ΜΟΔΒόλ 5/2020, ΑΠ 1940/2019, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 322/2018, ΠοινΧρ 2019 σ. 50, ΑΠ 2051/2017, ΑΠ 1328/2016, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

⁹ Βλ. Ν. Ανδρουλάκη, Θεμελιώδεις έννοιες, 2020, σ. 201 επ., Θ. Δαλακούρα, ΠΔΔ, Τόμ. Ι, 2019, σ. 112 επ., Α. Καρρά, ΠΔΔ, 2020, σ. 19 επ., Α. Κωνσταντινίδη, Απόδειξη, 2022, σ. 29 επ., L. Meyer-Gobner / E. Schmitt, StPO, 2021, παρ. 244, G. Piquerez, Procedure penale Suisse, 2007, σ. 373 επ., W. Beulke, Strafprozessrecht, 2011, σ. 24 επ.

¹⁰ Βλ. Δ. Συμεωνίδη, Ανασταλτικό αποτέλεσμα, 1999, σ. 79.

¹¹ Βλ. Ν. Ανδρουλάκη, ΠΔ, 2006, σ. 499, Μ. Μαργαρίτη / Α. Μαργαρίτη, ΠΚ, 2020, σ. 164, Χρ. Μιλωνόπουλο, ΠΔ, 2020, σ. 596 επ., Α. Χαραλαμπίκη, Το έγκλημα, 2021, σ. 647 επ., Κ. Χατζηιωάννου σε Α. Χαραλαμπίκη, Ο ΝΠΚ Τόμ. Ι, 2020, σ. 403.

¹² Βλ. Λ. Κοτσάλη, Η κατ' άρθρο 200 ΚΓΠΔ ψυχιατρική πραγματογνωμοσύνη, σε ΜΝΗΜΗ ΙΙ, 1996, σ. 561 επ. και ιδίως σ. 581, Α. Κωνσταντινίδη, Η θέση του ψυχιάτρου – πραγματογνώμονα, ΠοινΧρ 2006, σ. 390 επ., του ιδίου, Ζητήματα της διατάραξης των πνευματικών λειτουργιών, ΠοινΧρ 2008, σ. 198 επ.

Η θεμελίωση της ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης, όταν ο δράστης της παράλειψης είναι ιατρός

Ηλίας Σπυρόπουλος

Δικηγόρος, Δ.Ν.

Ο νέος ΠΚ τυποποίησε στο άρθρο 15 ως πηγές της ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης για την ανάληψη ενέργειας προς αποτροπή του αποτελέσματος τον νόμο, την σύμβαση και την προγενέστερη επικίνδυνη ενέργεια του υπαιτίου, ήτοι εκείνης ακριβώς που γίνονταν νομολογιακά παγίως δεκτές και υπό τον προϊσχύσαντα ΠΚ.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον εξακολουθεί να παρουσιάζει ο τρόπος θεμελίωσης της ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης, όταν ο δράστης της παράλειψης είναι ιατρός. Η νομοθετική μεταβολή δεν φαίνεται να συνοδεύεται από νομολογιακή σταθερότητα στην εν λόγω προβληματική.

Χαρακτηριστική είναι για παράδειγμα η ΑΠ 1161/2020¹, στην οποία το Ακυρωτικό παραθέτει ως πηγή για την θεμελίωση της ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης του ιατρού τον νόμο, βάσει του συνδυασμού των άρθρων 2 παρ. 3 εδ. α, 3 παρ. 2 και 3 και 10 παρ. 1, 2 και 3 του Ν. 3418/2005 “Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας” (εφεξής Κ.Ι.Δ.), ενώ προβαίνει και σε σκέψεις αναφορικές με την εγγυητική του θέσης.

Η επιλογή των συγκεκριμένων διατάξεων του Κ.Ι.Δ. από πλευράς ΑΠ, δίνει κατ’ αρχάς την ευκαιρία για την εξής γενική επισήμανση:

Η ανάληψη ενεργειών δυνάμει του Κ.Ι.Δ. επιβάλλεται αποκλειστικά από τον συνδυασμό του άρ. 2 παρ. 1 με το άρθρο 9. Οι λοιπές διατάξεις αναφέρονται ενίοτε σε δικαστικές αποφάσεις αφορούν, επομένως, το μέτρο επιμελείας και τον τρόπο εκτέλεσης των καθηκόντων του ιατρού. Με άλλα λόγια, το άρ. 2 παρ. 1 σε συνδυασμό με το άρ. 9 περιγράφει «τι» οφείλει να κάνει ο ιατρός, ενώ οι υπόλοιπες διατάξεις «πώς» πρέπει να το κάνει. Στην πραγματικότητα συγχέεται, δηλαδή, το καθήκον επιμελείας με την ιδιαίτερη νομική υποχρέωση.

Ως προς τα περί εγγυητικής θέσης που παρατίθενται στην ανωτέρω απόφαση, είναι μεν γνωστό ότι η εν λόγω θεωρία θεραπεύει μεν τα άτοπα και τον φορμαλισμό της θεωρίας περί ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης. Δεδομένου, όμως, ότι ο ΠΚ² υιοθετεί την θεωρία της ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης, η

θεμελίωση αυτής και στην θεωρία της εγγυητικής θέσης παραβιάζει ευθέως την αρχή της νομιμότητας.

Αυτό που προβληματίζει, ωστόσο, περισσότερο στις αποφάσεις του ΑΠ εν γένει, είναι η απουσία αναφοράς στην σύμβαση ως πηγή της ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης του ιατρού³, ιδίως μάλιστα από τη στιγμή που αυτή πλέον τυποποιείται και νομοθετικά ως τέτοια στο ά. 15 ΠΚ. Στην πραγματικότητα ο ιατρός αναλαμβάνει την περίθαλψη του ασθενούς με σύμβαση έργου ή εργασίας⁴ η οποία χαρακτηρίζεται ως *sui generis* παροχής ιατρικής βοήθειας⁵.

Βάσει των ανωτέρω επισημάνσεων, για να απαντήσει κανείς στο ερώτημα, ποιες είναι οι ελάχιστες απαιτήσεις για την θεμελίωση της ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης προς ενέργεια για την αποτροπή αποτελέσματος, όταν ο δράστης της παράλειψης έχει την ιδιότητα του ιατρού, πρέπει να λάβει υπόψιν τα ακόλουθα:

Ιδιαίτερη νομική υποχρέωση ιδρύει κάθε εκούσια ανάληψη προστατευτικής θέσης, αρκεί να θεμελιώνει δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ότι το πρόσωπο που την αναλαμβάνει αποδέχεται την υποχρέωση αποτροπής κινδύνων στο μέλλον⁶. Η εμπιστοσύνη αυτή οδηγεί αφενός τον φορέα του εννόμου αγαθού να παραιτείται άλλων μέσων προστασίας και αφετέρου τρίτους να αποσύρουν την προσφορά τους για προστασία του φορέα του εννόμου αγαθού.

Η εκούσια ανάληψη προστατευτικής θέσης εντάσσεται στην ευρύτερη έννοια της σύμβασης ως πηγής ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα του εν λόγω τρόπου θεμελίωσης της ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης αποτελεί η ανάληψη καθηκόντων από πλευράς ιατρού⁷, ασχέτως αν η αντίστοιχη σύμβαση ιατρού-ασθενούς είναι έγκυρη εξ επόψεως αστικού δικαίου. Προϋπόθεση, βέβαια, αποτελεί ο ιατρός να αναλαμβάνει και στην πράξη την προστασία του υπέρ ου η ανάληψη⁸.

Κατά τούτο, για την θεμελίωση της ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης αρκεί από πλευράς ουσιαστικού ποινικού δικαίου και προς υλοποίηση της αρχής της νομιμότητας αφενός το πρόσωπο

“ Προβληματίζει στις αποφάσεις του Ακυρωτικού η απουσία αναφοράς στην σύμβαση ως πηγή της ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης του ιατρού ”

¹ ΤΝΠ Nomos.

² Αυτό ισχύει τόσο για τον ΠΚ του 1950 όσο και για τον νέο ΠΚ. Σύγκρ. Αιτ. Έκθ. ΠΚ 1950 και Πρακτικά Συνεδριάσεων των Αναθ. Επιτροπών Σχ. ΠΚ 1950 τ. Β’ (1963) σελ. 17. Επίσης, Αιτ. Έκθ. Ν. 4619/2019.

³ Βλ. αντί πολλών ΑΠ 107/2019, ΤΝΠ Nomos.

⁴ Βλ. και *Καράμπελα*, Ιατρικές πράξεις και ποινική ευθύνη, 2009, σελ. 22.

⁵ Έτσι η *Σακελλαροπούλου*, Η ποινική αντιμετώπιση του ιατρικού σφάλματος, 2007, Εφαρμογή βρίσκουν εν προκειμένω και οι ρυθμίσεις του άρθρου 57 ΑΚ σε περίπτωση παράνομης προσβολής προσωπικότητας, ασχέτως αν πρόκειται για παροχή υπηρεσιών πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας ή τριτοβάθμιας φροντίδας υγείας στον δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα και ανεξάρτητα από την μορφή άσκησης του ιατρικού επαγγέλματος, ατομικά, ομαδικά ή με τη μορφή ιατρικής εταιρείας, ως ελεύθερο επάγγελμα ή όχι.

⁶ Π.χ. ΑΠ 1330/2016 ΤΝΠ Ισοκράτης, ΑΠ 392/2005, Ποιν/Λογ 2005, 356. Σε ό, τι αφορά την θεωρία βλ. μεταξύ άλλων *Μυλωνόπουλο*, ΠΔ ΓΜ, σελ. 363, *Roxin*, Strafrecht AT II, 2006, § 32, αριθμ. 53, *Jescheck-Weigend*, Strafrecht AT, 1996, σελ. 623, *Βασιώτη*, ΠοινΧρ 1998, 843 επ.

⁷ Σύγκρ. και *Μυλωνόπουλο*, ό. π., σελ. 364.

⁸ Πρβλ και *Schönke/Schröder*, StGB, § 13, πλαγ. 28, *Stratenwerth*, AT, 1981, πλαγ. 1000.

που αναλαμβάνει την υποχρέωση αποτροπής κινδύνων να φέρει την ιδιότητα του ιατρού και αφετέρου η ανάληψη της εν λόγω υποχρέωσης να έχει εν τοις πράγμασι λάβει χώρα.

Οι ανωτέρω διαπιστώσεις έχουν πρακτική σημασία και σε δυο ακόμα περιπτώσεις:

α) Στην **αιτιολογία της καταδικαστικής απόφασης** στην οποία πρέπει να αναφέρεται και η συνδρομή της ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης, «να εκτίθενται, δηλαδή, τα πραγματικά περιστατικά, από τα οποία προσδιορίζεται η ιδιαίτερη νομική υποχρέωση του υπαίτιου να ενεργήσει, επιπροσθέτως δε, αν πηγάζει από επιτακτικό κανόνα δικαίου, να προσδιορίζεται και ο κανόνας αυτός, ήτοι η νομική

“αναγκαίος αλλά και επαρκής όρος για την κατάφαση της ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης του ιατρού είναι αφενός η διαπίστωση ότι ο υπό κρίση δράστης φέρει την ιδιότητα του ιατρού και αφετέρου ότι έχει εν τοις πράγμασι αναλάβει την παρακολούθηση του εκάστοτε ασθενούς”

διάταξη, στην οποία θεμελιώνεται η ιδιαίτερη υποχρέωση προς ενέργεια, που τείνει στην παρεμπόδιση του αποτελέσματος, ενώ, εάν η ιδιαίτερη αυτή νομική υποχρέωση προκύπτει από την ιδιότητα του υπαίτιου, δεν είναι αναγκαίος ο προσδιορισμός αυτής από ειδική διάταξη νόμου»⁹. Επομένως, χάριν πλήρους και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας θα πρέπει να γίνεται αναφορά στην ιδιότητα του ιατρού που φέρει ο δράστης και να εκτίθενται παράλληλα τα πραγματικά περιστατικά από τα οποία προσδιορίζεται η εν τοις πράγμασι ανάληψη από πλευράς του της υποχρέωσης αποτροπής κινδύνων του ασθενούς, με άλλα λόγια να προκύπτει ότι ανέλαβε εν τοις πράγμασι την ιατρική παρακολούθηση του ασθενούς ως θεράπων ιατρός.

β) Στα **στοιχεία του κλητηρίου θεσπίσματος** κατ' άρ. 321 παρ. 1 στοιχ. δ σε συνδ. με παρ. 4. Κατά παγία νομολογία, για την εγκυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος, με το οποίο αποδίδεται στον κατηγορούμενο έγκλημα από αμέλεια που τελέστηκε με παράλειψη, πρέπει, εκτός των προβλεπόμενων στο άρ. 321 παρ. 1 ΚΠΔ άλλων στοιχείων, να αναφέρονται, επιπλέον, τα πραγματικά περιστατικά από τα οποία προσδιορίζεται η ιδιαίτερη νομική υποχρέωση του υπαίτιου να ενεργήσει και, σε περίπτωση που αυτή πηγάζει από επιτακτικό κανόνα δικαίου, να προσδιορίζεται και ο κανόνας αυτός¹⁰. Το Ακυρωτικό έχει νομολογήσει, παράλληλα, ότι δεν είναι αναγκαίος ο προσδιορισμός της ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης από ειδική διάταξη νόμου, όταν αυτή προκύπτει από την ιδιότητα του υπαίτιου¹¹. Από των συνδυασμό όσων διαλαμβάνει το Ακυρωτικό προκύπτει ότι για την εγκυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος αρκεί κι εν προκειμένω αναφορά στην ιατρική ιδιότητα που φέρει ο δράστης και έκθεση παράλληλα των πραγματικών περιστατικών από τα οποία προσδιορίζεται η εν τοις πράγμασι ανάληψη από πλευράς του της υποχρέωσης αποτροπής κινδύνων του ασθενούς.

Από τις ανωτέρω αναπτύξεις προκύπτει ότι αναγκαίος αλλά και επαρκής όρος για την κατάφαση της ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης του ιατρού είναι αφενός η διαπίστωση ότι ο υπό κρίση δράστης φέρει την ιδιότητα του ιατρού και αφετέρου ότι έχει εν τοις πράγμασι αναλάβει την παρακολούθηση του εκάστοτε ασθενούς, διαπίστωση η οποία συνδέεται, όπως επισημάνθηκε, και με περαιτέρω πρακτικές συνέπειες σε δικονομικής φύσεως ζητήματα. Το συμπέρασμα αυτό ουδόλως αποτρέπει την θεμελίωση της εν λόγω υποχρέωσης του ιατρού στον νόμο, ήτοι τον Κ.Ι.Δ., υπό την αίρεση, βεβαίως, ότι θα γίνεται παραπομπή στον ορθό συνδυασμό διατάξεων.

Οι πρόσφατες τροποποιήσεις στη δικονομική αντιμετώπιση των ανηλίκων

Νικόλαος Δ. Βασιλειάδης
Δικηγόρος, Δ.Ν.

Με τον Ν 4855/2021 πραγματοποιήθηκαν στον χώρο της δικονομικής αντιμετώπισης των ανηλίκων δραστην σημαντικές τροποποιήσεις, που είτε επέλυσαν σοβαρά δογματικά ζητήματα που είχαν ανακύψει κατά το παρελθόν και απασχολούσαν θεωρία και νομολογία, είτε ήρθαν να ενισχύσουν σημαντικά τη δικονομική θέση του ανήλικου κατηγορουμένου ή υπόπτου. Επισημαίνεται πάντως ότι το πεδίο των ανηλίκων είχε ήδη υποστεί αρκετές και σημαντικές τροποποιήσεις με τον νέο ΠΚ και τον νέο ΚΠΔ (Ν 4619-4620/19).

Πιο συγκεκριμένα, οι πιο ουσιώδεις αλλαγές (με τον Ν 4855/21) είναι οι εξής:

- Πρώτον, όσον αφορά στην κίνηση της ποινικής δίωξης και πιο συγκεκριμένα στην υποχρεωτική διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης για πράξη με ανήλικο δράστη, το ζήτημα αυτό παρέμενε αρρύθμιστο. Έτσι ετίθετο το ερώτημα: ήταν υποχρεωτική η προκαταρκτική εξέταση αποκλειστικά όταν η πράξη του ανηλίκου ενέπιπε στο άρθρο 127 ΠΚ¹ ή μήπως ήταν υποχρεωτική ευρύτερα, όταν η πράξη του, αν την τελούσε ενήλικος, θα ήταν κακούργημα; Με τον Ν. 4855/21 οριοθετήθηκε συστηματικά το πεδίο αυτό, προς την κατεύθυνση μάλιστα της ενίσχυσης της δικονομικής θέσεως του ανήλικου δράστη². Ειδικότερα: Στο άρθρο 43 ΚΠΔ ορίζεται πλέον ότι η προκαταρκτική εξέταση είναι υποχρεωτική και στα πλημμελήματα των ανηλίκων που αν τα τελούσε ενήλικος θα ήταν υποχρεωτική η προκαταρκτική εξέταση³. Κατ' επέκταση τούτη είναι πλέον υποχρεωτική όχι μόνο για τα εγκλήματα αρμοδιότητας τριμελούς

⁹ Βλ. αντί πολλών ΑΠ 689/2020, ΤΝΠ Nomos.

¹⁰ Βλ. λ.χ. τις ΑΠ 521/2017, ΑΠ1465/2016 και 897/2014, ΤΝΠ Nomos.

¹¹ Έτσι, η ΑΠ 521/2017, ΤΝΠ Nomos.

¹ Για τις πράξεις του αρ. 127 ΠΚ βλ. Κοσμάτο, Οι κυρώσεις στον νέο Ποινικό Κώδικα, 2020, σελ. 104 επ.

² Βλ. Μαργαρίτη, Ο νέος ΚΠΔ (οι αλλαγές του Ν 4855/21), 2021, σελ. 4 επ.

³ Δηλαδή ακόμα και στα πλημμελήματα που ανήκουν (αν τα τελούσε ενήλικος) στην αρμοδιότητα του τριμελούς πλημμελειοδικείου.

δικαστηρίου ανηλίκων (113 Β΄ ΚΠΔ), αλλά και αρμοδιότητας μονομελούς (113 Α΄ ΚΠΔ).

- **Δεύτερον**, στον χώρο της δυνατότητας επιβολής σε βάρος του ανηλίκου κατηγορουμένου περιοριστικών όρων. Πιο συγκεκριμένα, ενώ το πεδίο της δυνατότητας επιβολής προσωρινής κράτησης σε βάρος του ανηλίκου ήταν απολύτως ξεκάθαρο, καθώς σύμφωνα με το άρθρο 287 ΚΠΔ τέτοια δυνατότητα υπάρχει αποκλειστικά για τις πράξεις των ανηλίκων που εμπίπτουν στο άρθρο 127 ΠΚ, δεν ήταν οριοθετημένη αντίστοιχα η δυνατότητα επιβολής περιοριστικών όρων σε βάρος τους. Έτσι είχαν διαμορφωθεί δύο τάσεις⁴: Σύμφωνα με την πρώτη, δυνατότητα επιβολής περιοριστικών όρων υπήρχε μόνο εκεί που μπορούσε να επιβληθεί και προσωρινή κράτηση, δηλαδή μόνο για τις πράξεις των ανηλίκων που εμπίπτουν στο 127 ΠΚ. Σύμφωνα με τη δεύτερη άποψη, δυνατότητα επιβολής περιοριστικών όρων υπήρχε σε όσες πράξεις μπορούσαν να επιβληθούν τέτοιοι όροι και σε βάρος ενός ενήλικα κατηγορουμένου, δηλαδή ακολουθούσε το πνεύμα των γενικών κανόνων σχετικά

με τη δυνατότητα επιβολής περιοριστικών όρων σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 283 παρ. 2 ΚΠΔ (εδώ πάντως θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι η δεύτερη αυτή άποψη είχε ως πρόσθετη προϋπόθεση ότι ο ανήλικος είχε συμπληρώσει το 15ο έτος). Υπενθυμίζεται στο σημείο αυτό ότι περιοριστικοί όροι γενικώς, σύμφωνα με το άρθρο 283 παρ. 2 ΚΠΔ, μπορούν να επιβληθούν στα κακούργηματα καθώς και στα πλημμελήματα με απειλούμενη ποινή φυλάκισης τουλάχιστον 3 μηνών.

“ Στο άρθρο 43 ΚΠΔ ορίζεται πλέον ότι η προκαταρκτική εξέταση είναι υποχρεωτική και στα πλημμελήματα των ανηλίκων που αν τα τελούσε ενήλικος θα ήταν υποχρεωτική η προκαταρκτική εξέταση ”

Με τον Ν 4855/21 προστέθηκε στο άρθρο 287 νέα παράγραφος, δηλαδή η παράγραφος 2, όπου και ρυθμίζεται το συγκεκριμένο ζήτημα με την υιοθέτηση μιας ενδιάμεσης (σε σχέση με τις παραπάνω) θέσης. Έτσι, περιοριστικοί όροι σε βάρος ανηλίκου μπορούν να επιβληθούν σε περίπτωση που η πράξη που τελέστηκε, αν την τελούσε ενήλικος, θα ήταν κακούργημα⁵. Ερώτημα τίθεται σχετικά με το κατά πόσο η συγκεκριμένη διάταξη καταλαμβάνει και τις πράξεις των ανηλίκων που δεν συμπλήρωσαν τα 15 έτη (η διατύπωση φαίνεται ότι καταλαμβάνει όλους του ανηλίκους). Επισημαίνεται, τέλος, ότι ως περιοριστικοί όροι σε βάρος του ανηλίκου μπορούν να επιβληθούν και τα αναμορφωτικά μέτρα που προβλέπονται στο άρθρο 122 ΠΚ, εκτός βέβαια από το τελευταίο εκεί προβλεπόμενο, δηλαδή την περίπτωση β), που είναι η τοποθέτηση σε κατάλληλο κρατικό, δημοτικό, κοινοτικό ή ιδιωτικό ίδρυμα αγωγής, με δεδομένο ότι το αναμορφωτικό αυτό μέτρο εμπεριέχει ένα είδος εγκλεισμού (μέτρο που είναι ασύμβατο με τη φύση των περιοριστικών όρων). Η ρύθμιση αυτή, για το είδος των περιοριστικών όρων σε βάρος των ανηλίκων, βρίσκεται στην

ίδια κατεύθυνση με τη γενική πρόβλεψη του άρθρου 283 παρ. 1 εδ. γ΄ ΚΠΔ.

- **Τρίτον**, στον χώρο της παραπομπής του ανηλίκου κατηγορουμένου στο ακροατήριο. Με τον νέο ΚΠΔ υιοθετήθηκε το σχήμα κατά το οποίο ο ανήλικος που τέλεσε πράξη εμπύπτουσα στο αρ. 127 ΠΚ παραπέμπεται πάντα με βούλευμα (αρ. 308 παρ. 1 ΚΠΔ), με ανοικτό τον δρόμο της έφεσης κατά βουλεύματος (αρ. 478 παρ. 2 ΚΠΔ).

Με τον Ν. 4855/21 τροποποιήθηκε η τελευταία αυτή πρόβλεψη (για τον ανήλικο που η πράξη του εμπίπτει στο άρθρο 127 ΠΚ) προς την κατεύθυνση της μη υποχρεωτικής διέλευσης της υπόθεσης από το δικαστικό συμβούλιο. Ειδικότερα, (πλέον) ακόμα και για τις πράξεις αυτές των ανηλίκων (για τις οποίες ούτως ή άλλως διενεργήθηκε υποχρεωτικά κύρια ανάκριση)⁶, η παραπομπή του κατηγορούμενου ανηλίκου μπορεί να γίνει και με απευθείας κλήση (άρθρο 308 παρ. 3 ΚΠΔ). Δύο παρατηρήσεις στο σημείο αυτό: **1.** Η πρόβλεψη αυτή φαίνεται να είναι προσανατολισμένη στην ταχεία παραπομπή του ανηλίκου στο ακροατήριο δεδομένων (προφανώς) των περιορισμένων ανώτατων χρονικών ορίων της προσωρινής κράτησης σε βάρος του [6 μήνες ανώτατο όριο (3+3 μήνες)]⁷. **2.** Αυτονόητο εμφανίζεται ότι αν τελικώς η παραπομπή συντελεστεί με βούλευμα (διότι δεν υπάρχει συμφωνία ανακριτή - εισαγγελέα, είτε διότι ο εισαγγελέας επέλεξε να την εισαγάγει στο δικαστικό συμβούλιο) είναι ανοικτός ο δρόμος για έφεση του κατηγορουμένου ανηλίκου σύμφωνα με το 478 παρ. 2 ΚΠΔ, όταν παραπέμπεται για πράξη του 127 ΠΚ και μόνο για τους αναφερομένους εκεί λογούς (απόλυτη ακυρότητα και εσφαλμένη ερμηνεία ή εφαρμογή ουσιαστικής ποινικής διάταξης).

- **Τέταρτον**, στο άρθρο 99 παρ. 3 ΚΠΔ προστέθηκε τρίτο εδάφιο που ορίζει ότι «ο ανακριτής έχει την υποχρέωση να διορίσει αυτεπαγγέλτως συνήγορο στον κατηγορούμενο ανήλικο που κατηγορείται για πράξη που αν τη τελούσε ενήλικος θα ήταν κακούργημα ή πλημμέλημα, χωρίς τη δυνατότητα παραίτησης από το δικαίωμα αυτό»⁸. Η συγκεκριμένη πρόβλεψη εμφανίζεται ιδιαίτερα ενισχυτική των δικαιωμάτων του ανηλίκου κατηγορουμένου στο πλαίσιο μάλιστα των παραδοχών του άρθρου 6 παρ. 6 Ν 4689/2020 «Ενσωμάτωση Οδηγιών σχετικών με ανηλικούς κατηγορούμενους». Αξιοσημείωτο εμφανίζεται πάντως το γεγονός ότι η αντίστοιχη πρόβλεψη για τον υποχρεωτικό διορισμό δικηγόρου στο ακροατήριο για τον ανήλικο στο άρθρο 340 παρ. 1 ΚΠΔ προβλέπει ότι κάτι τέτοιο πραγματοποιεί το δικαστήριο μόνο για πράξη που αν την τελούσε ενήλικος θα ήταν κακούργημα, ρύθμιση που χρήζει μάλλον επεκτάσεως στο πρότυπο του άρθρου 99 παρ. 3 ΚΠΔ. Και τούτο διότι: πρώτον, το άρθρο 6 παρ. 5 α Ν 4689/2020, αναφέρει ότι η συνδρομή δικηγόρου είναι υποχρεωτική μεταξύ

⁴ Βλ. Παπαδαμάκη, Ποινική Δικονομία, 2021, σελ. 344.

⁵ Βλ. σχετικές επικυλάξεις για την επιλογή αυτή σε Παπαδαμάκη, ό.π., σελ. 346.

⁶ Σύμφωνα με το άρθρ. 246 παρ. 2 ΚΠΔ.

⁷ Βλ. αρ. 287 ΚΠΔ.

⁸ Το αρ. 99 παρ. 3 ΚΠΔ αναφέρεται σε κακούργημα ή πλημμέλημα που τέλεσε ανήλικος, διατύπωση που φαίνεται να μην είναι απολύτως εναρμονισμένη με την ευρύτερη θεώρηση του νομοθέτη ότι οι ανήλικοι τελούν μόνο πλημμελήματα (βλ. αρ. 18 ΠΚ).

άλλων και όταν πρόκειται να ληφθεί απόφαση σχετικά με τη στέρηση ή μη της ελευθερίας του. Υπενθυμίζεται ότι στο άρθρο 122 ΠΚ μεταξύ των αναμορφωτικών μέτρων (που μπορούν να επιβληθούν και σε πράξεις που φέρουν -αν τις τελούσε ενήλικος- πλημμεληματικό χαρακτήρα), προβλέπεται στην περίπτωση β) η τοποθέτηση του ανηλίκου σε κατάλληλο κρατικό, δημοτικό, κοινοτικό ή ιδιωτικό ίδρυμα αγωγής. Δεύτερον, δεν μπορεί να παραγνωρίζεται ότι με τον ίδιο νόμο (4855/21) πραγματοποιήθηκε συνολική επέκταση σε σχέση με τον υποχρεωτικό διορισμό συνηγόρου στο ακροατήριο για τα πλημμελήματα των ενηλίκων που απειλούνται με ποινή φυλάκισης 3-5 χρόνια. Το τελευταίο καταδεικνύει την υποχρεωτική επέκταση του διορισμού δικηγόρου στο ακροατήριο και για τον ανήλικο κατηγορούμενο και στον χώρο των πλημμελημάτων.

- Τέλος, ορθώς καταργήθηκε από το άρθρο 489 ΚΠΔ (στο οποίο αναφέρονται τα όρια εκκλητού ανά δικαστικό σχηματισμό), η πρόβλεψη της περ. δ' όπου οριζόταν ότι ο κατηγορούμενος και ο εισαγγελέας μπορούσαν να ασκήσουν έφεση κατά της απόφασης του Μονομελούς ή Τριμελούς δικαστη-

ρίου ανηλίκων με την οποία ο ανήλικος που κατά την τέλεση της πράξης είχε συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο (15ο) έτος, δικάστηκε όμως μετά τη συμπλήρωση του δέκατου όγδοου (18ου) έτους της ηλικίας του, καταδικάστηκε κατά το άρθρο 130 ΠΚ σε ποινή στερητική της ελευθερίας. Και αυτό διότι στον νέο ΠΚ είχε καταργηθεί η δυνατότητα του δικαστηρίου να επιβάλει αντί για περιορισμό σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων (ή αντί για αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα), την ποινή που προβλέπεται για την πράξη που τελέστηκε, ελαττωμένη σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 83 (να επιβάλει δηλαδή φυλάκιση ή κάθειρξη)⁹. Παραμένει, βέβαια, αυτονοήτως η περιπτ. γ' στο 489 ΚΠΔ, που ορίζει ότι εκκαλείται η απόφαση του Μονομελούς και Τριμελούς δικαστηρίου ανηλίκων με την οποία καταδικάστηκε ο ανήλικος και του επιβλήθηκε περιορισμός σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων ή αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα.

⁹ Υπάρχει απλώς η δυνατότητα ο περιορισμός σε ειδικό κατάσταση νέων να εκτιθεί σε σωφρονιστικό κατάσταση (αρ. 130 παρ. 3 ΠΚ).

Οι αλλαγές στο άρθρο 191ΠΚ με τον Ν. 4855/2021

Αικατερίνη Π. Γκούνη

Δικηγόρος, ΜΔΕ Εγκληματολογίας και Αντεγκληματικής Πολιτικής ΕΚΠΑ

Το αδίκημα της διασποράς ψευδών ειδήσεων τυποποιείται στο άρθρο 191 ΠΚ και η σημασία του για την κρατική εξουσία, διαφαίνεται από τις επανειλημμένες τροποποιήσεις του αρχικού του κειμένου, και δη επί το αυστηρότερο (με εξαίρεση, βέβαια, τον Ν. 4619/2019), καθώς και από την επίδραση των αλλαγών αυτών στην ειρηνική διαβίωση των πολιτών και στην προστασία της δημοσίας τάξεως. Από τη

δημοσίευση του ΠΚ, το ανωτέρω άρθρο έχει υποστεί τις περισσότερες τροποποιήσεις από οποιαδήποτε άλλη διάταξη του Ειδικού Μέρους του Ποινικού Κώδικα. Η πρώτη τροποποίηση επήλθε με το άρθρο 5 ν.δ. 2493/1953, ακολούθησαν οι τροποποιήσεις με το άρθρο 2 του α.ν. 230/1967, το ν.δ. 372/1969, το ν.δ. 346/1969 «περί τύπου» και πρόσφατα με τους ν. 4619/2019 και ν. 4855/2021. Με τις τελευταίες αλλαγές στο άρθρο 191 ΠΚ (με τον

“επανήλθε στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος το αδίκημα της διασποράς ψευδών ειδήσεων και η ανάγκη προστασίας της δημοσίας τάξεως από τα “fake news””

ν. 4855/2021) και τη ρητή αναφορά του άρθρου στη δημόσια υγεία εν όψει της πανδημίας του Covid-19, επανήλθε στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος το αδίκημα της διασποράς ψευδών ειδήσεων και η ανάγκη προστασίας της δημοσίας τάξεως από τα “fake news”.

Με το ιταλικής εμπνεύσεως άρθρο 191 ΠΚ προστατεύεται η δημόσια τάξη ως κοινωνικό και πολιτειακό αγαθό¹. Με τον ν. 4619/2019 επιχειρήθηκε μια αναμόρφωση του άρθρου 191 ΠΚ, για πρώτη φορά προς το επεικέστερο, με στόχο να μην τυποποιείται ως αδίκημα δυνητικής διακινδύνευσης, αλλά για τη στοιχειοθέτησή του να απαιτείται να προκληθεί πράγματι φόβος σε αόριστο αριθμό ανθρώπων ή σε ορισμένο κύκλο ή κατηγορία προσώπων, σε βαθμό που να αναγκάζονται να προβούν σε μη προγραμματισμένες πράξεις ή σε ματαιώσή τους, με κίνδυνο να προκληθεί ζημία στην οικονομία, στον τουρισμό ή στην αμυντική ικανότητα της χώρας ή να διαταραχθούν οι διεθνείς της σχέσεις². Επιπρόσθετα, καταργήθηκε η διακεκριμένη μορφή του β' εδαφίου για την επανειλημμένη τέλεση του αδικήματος μέσω του τύπου, και αναμορφώθηκαν οι ποινές με στόχο την αποτελεσματική αντεγκληματική πολιτική.

Για πρώτη φορά το άρθρο 191 ΠΚ, με την τροποποίηση του ν. 4619/2019, έπαψε να αποτελεί ένα εκ των βαρύτερων πλημμελημάτων. Ωστόσο, υπό την πίεση ενδεχομένως της πολιτικής πόλωσης που επέφερε η πανδημία και του επηρεασμού της κοινής γνώμης από τα “fake news”, που ξεπρόβαλλαν εκθετικά από κάθε έντυπο ή διαδικτυακό μέσο, ο νομοθέτης,

¹ Βλ. Ι. Μανωλεδάκης, «Η προστασία της δημοσίας τάξεως κατά τον Ελληνικών Ποινικών Κώδικα», Αφοι Π. Σάκουλα, Θεσσαλονίκη – Αθήνα 1970, σ. 185επ.

² Βλ. Αιτιολογική έκθεση ν. 4619/2019, σ. 44.

με το άρθρο 36 του ν. 4855/2021, τροποποίησε εκ νέου επί το αυστηρότερο το αδίκημα της διασποράς ψευδών ειδήσεων. Πιο συγκεκριμένα, επαναφέρθηκε η μορφή του αδικήματος ως δυνητικής διακινδύνευσης και έπαψε να απαιτείται το αποτέλεσμα πρόκλησης φόβου, αλλά απαιτείται αντ' αυτού η «επιτηδειότητα» των ψευδών ειδήσεων να προκαλέσει ανησυχίες ή φόβο στους πολίτες, ενώ ακόμη γίνεται ρητή αναφορά στον κλονισμό της εμπιστοσύνης του κοινού στη δημόσια υγεία. Επιπλέον, επαναφέρθηκε η διακεκριμένη τέλεση του αδικήματος με επανειλημμένη τέλεση μέσω του τύπου (με τη ρητή προσθήκη και του διαδικτύου), και καταργήθηκε η εξ αμελείας τέλεση του αδικήματος. Απαλείφθηκε, επίσης, ο κίνδυνος πρόκλησης ζημίας και η αναφορά στη διατάραξη των διεθνών σχέσεων της χώρας. Για πρώτη, όμως, φορά εισάγεται αυτοτελής ευθύνη του πραγματικού ιδιοκτήτη ή εκδότη του μέσου με το οποίο τελέστηκαν οι πράξεις της διασποράς, νομοθετική μεταβολή που χρήζει περαιτέρω προβληματισμού.

Ειδικότερα, η προσθήκη στον Ποινικό Κώδικα της ευθύνης του πραγματικού ιδιοκτήτη ή εκδότη του μέσου με το οποίο τελέστηκαν οι πράξεις διασποράς, εκτός του ότι αντιβαίνει στις διατάξεις των άρθρων 1, 14 ΠΚ και 7 Σ, καθόσον δεν αποτυπώνεται οιαδήποτε πράξη ή παράλειψη του ιδιοκτήτη ή εκδότη του μέσου, εισάγει μια οιονεί γνήσια αντικειμενική ευθύνη του ιδιοκτήτη, όμοια με αυτή που συναντάμε στο Αστικό Δίκαιο περί της αστικής ευθύνης του τύπου. Στον ν. 1178/1981 ο ιδιοκτήτης εντύπου (σε συνδυασμό με τον ν. 2328/1995, αναλογικά ο ιδιοκτήτης site και blog) ευθύνεται γνήσια αντικειμενικά ανεξαρτήτως υπαιτιότητάς του και υποχρεούται σε πλήρη αποζημίωση για την παράνομη ζημία, καθώς και σε χρηματική ικανοποίηση της ηθικής βλάβης που προκλήθηκε από δημοσίευμα που θίγει την τιμή ή την υπόληψη παντός ατόμου, με απαραίτητη όμως προϋπόθεση τη συνδρομή των υποκειμενικών στοιχείων της αδικοπραξίας (π.χ. υπαιτιότητα, γνώση, πρόθεση) στο πρόσωπο του συντάκτη ή αν αυτός είναι άγνωστος, στο πρόσωπο του εκδότη ή του διευθυντή συντάξεως. Το αξιοσημείωτο που περαιτέρω παρατηρείται στο γ' εδάφιο του άρθρου 191ΠΚ είναι ότι, ενώ στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4855/2021 αναφέρεται ότι ο πραγματικός ιδιοκτήτης ή εκδότης ευθύνεται σε περίπτωση που αποδειχθεί ο δόλος του, ο οποίος πρέπει να καλύπτει τη συνειδησή του ότι οι ειδήσεις είναι ψευδείς και ικανές να επιφέρουν κάποια από τα περιγραφόμενα αποτελέσματα, αυτό δεν αναφέρεται διόλου στο κείμενο του νόμου, αφήνοντας τη διάταξη έρμαιο contra legem ερμηνείας και δυσκολεύοντας έτι περαιτέρω τον εφαρμοστή του δικαίου³.

Επιπρόσθετα, η επαναφορά της «επιτηδειότητας» των ψευδών ειδήσεων να προκαλέσουν ανησυχία ή φόβο, χωρίς να απαιτείται

να προκληθεί πράγματι αυτός, διευρύνει με ένα αόριστο κριτήριο τις περιπτώσεις τιμώρησης του δράστη και είναι εκτεθειμένη στις επιφυλάξεις της θεωρίας για τη συμβατότητά της με την ελευθερία έκφρασης των στοχασμών των άρθρων 14Σ⁴ και 10 ΕΣΔΑ.

Τα προβλήματα που ενδέχεται να ανακύψουν είναι πολλά και προβλέψιμα. Η ενδεχόμενη αύξηση διώξεων ιδιοκτητών ΜΜΕ, η σώρευση δικογραφιών στα εισαγγελικά γραφεία λόγω της αοριστίας της διάταξης, το πρόβλημα της ερμηνείας από τα δικαστήρια και η προβληματική εφαρμογή του επεικέστερου νόμου στο μεσοδιάστημα εφαρμογής διαφορετικών διατάξεων είναι μερικά από τα άμεσα προβλήματα που επιφέρουν, οι διαφορικές αλλαγές του άρθρου 191 ΠΚ, αλλά και του συνόλου του ΠΚ. Ο πολίτης δεν θα γνωρίζει για ποιο πραγματικά αδίκημα τιμωρείται, τα δικαστήρια θα καθούν στο δύσκολο έργο ερμηνείας διατάξεων που δεν προλαβαίνουν να εφαρμοστούν πριν αλλάξουν, και ο στόχος της διασφάλισης της δημόσιας τάξης θα μοιάζει ανέφικτος. Όπως δε ορθά αναφέρει η

“είναι κατ’ αρχήν αναμενόμενη η νομοθετική παρέμβαση της πολιτείας με γνώμονα την ασφάλεια του πολίτη”

Ζαραφωνίτου «...Δεν αρκεί η ψήφιση ενός καλού νόμου αλλά χρειάζονται παράλληλα και τα αναγκαία μέτρα και οι μηχανισμοί για να εφαρμόζεται σωστά ο νόμος».

Τα παραδείγματα εν καιρώ πανδημίας που θυμίζουν εποχές του πρόσφατου παρελθόντος⁵, η εμφάνιση περιστατικών ακραίας βίας και κακο-

ποίησης ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, και η γλαφυρή προβολή τους από τα ΜΜΕ ασκούν πίεση στο νομοθέτη να δράσει προκειμένου να διαφυλαχθεί η δημόσια τάξη και η ειρηνική διαβίωση των πολιτών, ιδίως αν ληφθεί υπόψη ότι οι πολίτες έχουν καταστεί τα τελευταία έτη περισσότερο ευάλωτοι στην υιοθέτηση και περαιτέρω αναπαραγωγή ψευδών ειδήσεων. Επομένως, είναι κατ’ αρχήν αναμενόμενη η νομοθετική παρέμβαση της πολιτείας με γνώμονα την ασφάλεια του πολίτη. Εντούτοις, εκ της ορθής κρίσεως και ορθοφροσύνης των δικαστών, εξαρτάται τελικώς αν το άρθρο 191ΠΚ, υπό τη νέα του μορφή, θα καταστεί ρυθμιστικός παράγοντας της ορθώς νοούμενης ελευθεροτυπίας ή ανασταλτικός παράγοντας αυτής⁶. Εν όψει λοιπόν των κυρώσεων που επισύρει η διάταξη της διασποράς ψευδών ειδήσεων, και της παγκόσμιας κρίσεως που διανύουμε, οι συνέπειες της οποίας επέβαλαν κυριολεκτικά και στην ελληνική έννομη τάξη ένα ιδιόμορφο «Δίκαιο της Ανάγκης»⁷, η ερμηνεία της πρέπει να είναι αυστηρώς νομική, απαλλαγμένη διαστολών, η δε εφαρμογή της ιδιαιτέρως προσεκτική. ●

³ Ορθή κρίνεται η πρόταση της ΕΕΠ επί του Σχ.Ν ΠΚ για τη διαγραφή του εδ. γ' της παρ. 1 του ά. 191ΠΚ και προσθήκη παραγράφου ως ακολούθως «Με την ίδια ποινή τιμωρείται και ο εκδότης ή συντάκτης του μέσου καθώς και ο διευθυντής ειδήσεων όταν με παράβαση συγκεκριμένου υπηρεσιακού καθήκοντος δεν αποτρέπει από αμέλεια πρόσωπο που τελεί υπό τις εντολές του ή υπόκειται στον έλεγχό του από την τέλεση πράξης της παρ. 1 του άρθρου 191 Π.Κ.».

⁴ Σύμφωνα δε με πάγια νομολογία, η διασπορά ψευδών ειδήσεων του άρθρου 191ΠΚ δεν αντίκειται στο άρθρο 14Σ, αλλά αντιθέτως περιορίζει την καταχρηστική μόνο άσκηση της ελευθερίας της γνώμης.

⁵ Βλ. Χαρακτηριστική είναι η πολύκροτη υπόθεση που οδήγησε στην ΟΛΑΠ2/2017.

⁶ Βλ. ο.π. Ι. Μανωλεδάκης, σ. 188.

⁷ Βλ. ΕγκΕισΑΠ 16/2020 (Β. Πλιώτας), Ποινικά Χρονικά Ο' 2020, σ. 631.

Η ποινική αντιμετώπιση της «εκδικητικής πορνογραφίας» σύμφωνα με τη νέα διάταξη του άρθρου 346 ΠΚ

Αγγελική Γιαννάκη

Δικηγόρος Αθηνών, Υπ. Δ.Ν. ΕΚΠΑ

Με το άρθρο 38 του Ν. 4947/2022 προστέθηκε στο δέκατο ένατο κεφάλαιο του Ποινικού Κώδικα, που αφορά τα εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και τα εγκλήματα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής, το άρθρο 346 για την «εκδικητική πορνογραφία». Στην πρώτη παράγραφο του υπό εξέταση άρθρου τυποποιείται το βασικό έγκλημα, το οποίο συνίσταται στη μη συναινετική αποκάλυψη σε τρίτα πρόσωπα εικόνων που ανάγονται στη γενετήσια ζωή άλλου, ακόμα κι αν αυτές δημιουργήθηκαν με τη συναίνεσή του (Απτιολογική Έκθεση Σχεδίου Νόμου 4947/2022, σελ. 33). Στη δεύτερη παράγραφο τιμωρούνται ως προνομιούχες μορφές η απειλή τέλεσης της ανωτέρω πράξης (εδ. α') και ο δια της απειλής αυτής εξαναγκασμός του παθόντος σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή, για την οποία αυτός δεν έχει υποχρέωση (εδ. β')- συμπεριφορές γνωστές και ως «sextortion». Στην τρίτη παράγραφο εντάσσονται οι κακουρηγηματικές περιπτώσεις του εγκλήματος, οι οποίες συντρέχουν όταν αυτό τελείται με ανάρτηση στο διαδίκτυο ή σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης με αόριστο αριθμό αποδεκτών (περ. α'), από ενήλικα κατά ανηλικού (περ. β'), «σε βάρος προσώπων στα οποία η εγγύτητα και η ιδιαίτερη σχέση εμπιστοσύνης ή εξάρτησης που έχει δημιουργηθεί με τον δράστη [τα] καθιστά [αδύναμα] να αντιδράσουν ή να υπερασπιστούν τον εαυτό τους» (ό.π., σελ. 49) (περ. γ'), όπως επίσης και από πρόσωπο που αποσκοπεί να προσπορίσει περιουσιακό όφελος στον εαυτό του ή σε άλλον (περ. δ'). Στην τέταρτη και τελευταία παράγραφο περιγράφονται δύο διακεκριμένες μορφές του αδικήματος, οι οποίες στοιχειοθετούνται, όταν κάποια από τις πράξεις που περιγράφονται στις προηγούμενες παραγράφους οδήγησε το θύμα σε αυτοκτονία (εδ. β') ή σε απόπειρά της (εδ. α').

Ειδικότερα, κατά την πρώτη παράγραφο του άρθρου 346 ΠΚ, τιμωρείται σε βαθμό πλημμελήματος κάθε πράξη με την οποία ο δράστης χωρίς δικαίωμα κοινολογεί σε τρίτο πρόσωπο ή αναρτά σε κοινή θέα πραγματική, αλλοιωμένη ή σχεδιασμένη εικόνα ή κάθε είδους οπτικό ή οπτικοακουστικό υλικό (λ.χ. φωτογραφίες ή βίντεο), στο οποίο αποτυπώνεται μη δημόσια πράξη άλλου που αφορά στη γενετήσια ζωή του (ό.π., σελ. 48). Ως ειδικό στοιχείο του αδικήματος της εν λόγω πράξης, ο όρος «χωρίς δικαίωμα» φαίνεται να παραπέμπει στις ποινικές φύσεως διατάξεις του Ν. 4624/2019 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (ά. 38 παρ. 1), όπου ο ίδιος όρος σημαίνει ότι ο δράστης ενεργεί «χωρίς να υφίσταται σχετική διάταξη νόμου που να του το επιτρέπει ή ενεργεί καθ' υπέρβαση άλλης νομικής πράξης» (ά. 38 Απτιολογικής Έκθεσης του Σχεδίου Νόμου). Ως εκ τούτου, ενόψει της φύσεως των εικόνων του άρθρου 346 ΠΚ ως δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, και δη ως δεδομένων που

αφορούν τη σεξουαλική ζωή φυσικού προσώπου, εφαρμόζεται αναλόγως η διάταξη του άρθρου 9 παρ. 2 ΓΚΠΔ, και ο δράστης της «εκδικητικής πορνογραφίας» ενεργεί καταρχήν «χωρίς δικαίωμα», εκτός αν συντρέχει κάποια από τις περιοριστικά οριζόμενες στο εν λόγω άρθρο προϋποθέσεις (Ν. Γανιάρης, Δεδομένα Προσωπικού Χαρακτήρα, σελ. 28 επ., σε Σ. Παύλου και Θ. Σάμιος, Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι, 2020). Από τις προϋποθέσεις αυτές, κομβικής σημασίας για τις υπό εξέταση συμπεριφορές είναι η ρητή συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, δηλαδή του εικονιζόμενου προσώπου (ά. 9 παρ. 2 στ. α' ΓΚΠΔ), όπως αυτή ορίζεται και εξειδικεύεται περαιτέρω στα ά. 4 στ. Ι Ι και 7 ΓΚΠΔ.

Όσον αφορά την έννοια της «μη δημόσιας πράξης άλλου», η αξιόποινη πράξη του άρθρου 346 ΠΚ τελείται, όταν η αποτυπωθείσα σε οπτικό ή οπτικοακουστικό υλικό συμπεριφορά εκδηλώθηκε είτε σε ιδιωτικό είτε σε δημόσιο χώρο και πάντως δεν προοριζόταν κατά τη βούληση του εικονιζόμενου προσώπου να γίνει αντιληπτή από αόριστο αριθμό ατόμων. Η ερμηνεία αυτή ερείδεται στην παγίως δεκτή από την θεωρία άποψη ότι «μη δημόσιες» είναι οι πράξεις που «τελούνται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μην μπορούν να γίνουν αντιληπτές από αόριστο αριθμό προσώπων, αλλά περιορίζονται σε έναν κύκλο ατομικώς ορισμένων προσώπων που συνδέονται μεταξύ τους με προσωπικές, επαγγελματικές ή άλλου είδους σχέσεις» (Δ. Παπαδοπούλου, Η Νομική Προστασία του Δικαιώματος για Ελεύθερη Επικοινωνία, ΠοινΔικ 2/2009, σελ. 212). Περαιτέρω, ο όρος «πράξη άλλου που αφορά στη γενετήσια ζωή του» αναφέρεται σε κάθε γενετήσια πράξη, όπως αυτή ορίζεται στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 336 ΠΚ και στην Απτιολογική Έκθεση του Ν. 4619/2019, ενώ –κατά την ορθότερη ερμηνεία– περιλαμβάνει και την εκούσια ή ακούσια αποκάλυψη των απόκρυφων μερών του σώματος του εικονιζόμενου, όπως τα γεννητικά όργανα, το στήθος και τα οπίσθια, δεδομένου ότι και αυτά συμπεριλαμβάνονται στην γενετήσια ζωή των ανθρώπων με την έννοια της σεξουαλικότητας. Τέλος, στις «πράξεις» υπάγονται τόσο πράξεις εν στενή εννοία όσο και καταστάσεις, όπως ο ύπνος, η μέθη, η νάρκωση κ.ο.κ. (Π. Φιλόπουλος, Ποινική Προστασία Απορρήτου- Συστηματική Ερμηνεία Άρθρων 370-371 ΠΚ, 2015, σελ. 99).

Σύμφωνα με την Απτιολογική Έκθεση του Ν. 4947/2022, το βασικό αδίκημα της «εκδικητικής πορνογραφίας» αποτελεί έγκλημα αποτελέσματος, «καθώς η ίδια η κοινολόγηση συνίσταται στη βλάβη της γενετήσιας ζωής του θύματος» (σελ. 48). Επιπρόσθετα, προκειμένου να επέλθει η ως άνω βλάβη, πρέπει «η πράξη του δράστη να παραπέμπει σε ταυτοποίηση πρόσωπο, δηλαδή να διακρίνεται είτε το πρόσωπο είτε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του θύματος που το καθιστούν αναγνωρίσιμο» (ό.π.). Με την ερμηνεία αυτή, εισάγεται στην αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος ένα άγραφο στοιχείο, ήτοι η ταυτοποιησιμότητα του παθόντος, το οποίο δεν επιβαρύνει μεν την θέση του κατηγορουμένου και, ως εκ τούτου, δεν συνιστά παραβίαση της αρχής n.c.n.p.s.l., εντούτοις δεν εξυπακούεται λογικά και ως προϋπόθεση της επέλευσης βλάβης στη γενετήσια ζωή του εικονιζόμενου, ιδίως ενόψει του ως άνω ορισμού της ταυτοποιησιμότητας (Χ. Χ. Μυλωνόπουλος, Ποινικό Δίκαιο-Γενικό Μέρος, 2020, σελ. 163). Συγκεκριμένα, ακόμα

κι αν η εκάστοτε εικόνα έχει υποστεί επεξεργασία, ώστε το πρόσωπο και τα εν γένει χαρακτηριστικά του θύματος να μην είναι διακριτά, η ταυτότητά του μπορεί σε πολλές περιπτώσεις να συναχθεί από τις συνθήκες τέλεσης της αξιόποινης πράξης. Παραδείγματος χάριν, μπορεί η παθούσα να μην είναι αναγνωρίσιμη από τον «αόριστο αριθμό αποδεκτών» που θα δουν την αλλοιωμένη εικόνα της αναρτημένη στο διαδίκτυο ή σε κάποιο μέσο κοινωνικής δικτύωσης, δεν ισχύει όμως το ίδιο και για τους φίλους του δράστη, στους οποίους αποκαλύπτεται η ίδια εικόνα στο πλαίσιο μιας «κλειστής» ομαδικής διαδικτυακής συνομιλίας, ούτε και για τους συγγενείς, τον εργοδότη, τον νυν σύντροφο κ.ο.κ. της εικονιζόμενης, στους οποίους το επεξεργασμένο οπτικό υλικό αποστέλλεται μέσω ταχυδρομείου.

Κατά την ως άνω Αιτιολογική Έκθεση, στη διάταξη της τέταρτης παραγράφου του άρθρου 346 ΠΚ προβλέπονται δύο εκ του αποτελέσματος ιδιαίτερα διακεκριμένες μορφές της «εκδικητικής πορνογραφίας», οι οποίες πραγματώνονται, όταν κάποια από τις πράξεις των παραγράφων 1-3 οδήγησε το θύμα σε απόπειρα αυτοκτονίας ή σε τετελεσμένη αυτοχειρία (σελ. 49). Δεδομένου ότι η πρόκληση των βαρύτερων αυτών αποτελεσμάτων δεν προβλέπεται ως αυτοτελές εξ αμελείας έγκλημα, και άρα δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 29 ΠΚ, τα εν λόγω αποτελέσματα συνιστούν επιβαρυντικές περιστάσεις που κατά το άρθρο 30 §2 ΠΚ απαιτούν δόλο του δράστη, με αποτέλεσμα η ποινή να μην επιβαρύνεται, αν υπάρχει αμέλεια ως προς την αυτοκτονία ή την απόπειρά της (Α. Ι. Χαραλαμπίκης,

Ποινικό Δίκαιο- Γενικό Μέρος, 2021, σελ. 461, Χ. Χ. Μυλωνόπουλος, Τα εκ του Αποτελέσματος Διακρινόμενα Εγκλήματα- Δογματική Θεμελίωση, 1984, σελ. 102-104, Χ. Χ. Μυλωνόπουλος, Ποινικό Δίκαιο-Γενικό Μέρος, 2020, σελ. 347).

Τέλος, παρότι ο όρος «εκδικητική πορνογραφία» χρησιμοποιείται συχνά για να περιγράψει κάθε πράξη με την οποία αποκαλύπτονται εικόνες σεξουαλικού περιεχομένου σε τρίτους χωρίς τη συναίνεση του εικονιζόμενου προσώπου, τα κίνητρα των δραστών δεν περιορίζονται στην τιμώρηση μιας «πρώην συντρόφου», αλλά συχνά περιλαμβάνουν το κέρδος, τη δημοσιότητα και τον εκφοβισμό (Μ.Α. Franks, Drafting an Effective 'Revenge Porn' Law, 2015, σελ. 6, S. Bloom, No Vengeance for 'Revenge Porn' Victims, 2016, σελ. 237). Ως εκ τούτου, οι έννοιες της «μη συναινετικής πορνογραφίας» (D.K. Citron και M.A. Franks, Criminalizing Revenge Porn, 2014), της «σεξουαλικής κακοποίησης μέσω εικόνας» (C. McGlynn και E. Rackley, Image-Based Sexual Abuse, 2017) και της «προσβολής της γενετήσιας ζωής μέσω εικόνας» (Αιτιολογική Έκθεση, σελ. 27) περιγράφουν πληρέστερα το ευρύ φάσμα των συμπεριφορών που συναποτελούν το υπό εξέταση φαινόμενο, του οποίου η ποινική πρόβλεψη αποτελεί καίριο βήμα προς την κατεύθυνση της αποτελεσματικής πρόληψης και αντιμετώπισης των ολοένα αυξανόμενων πράξεων τέτοιας φύσεως στην Ελλάδα, αλλά και των ιδιαίτερα σοβαρών και συχνά μη αναστρέψιμων επιπτώσεών τους στα παθόντα πρόσωπα. ●

Επανεξέταση αναιρετικού λόγου και μεταστροφή της νομολογίας (:)

(με αφορμή την ΑΠ 773/2022*)

Αθανάσιος Κ. Ζαχαριάδης

Αν. Καθηγητής ΑΠΘ, Μέλος ΔΣ ΕΕΠ

1.- Μέχρι σήμερα, ουδέποτε είχε ευδοκιμήσει κάποια αίτηση «ανάκλησης» (: όπως αποκαλούνται υπό τον προϊσχ. ΚΠΔ) ή «επανεξέτασης» (: όπως προβλέπεται στο νέο ΚΠΔ- άρθρο 523), που στηριζόταν στο γεγονός ότι δεν είχε ερευνηθεί από παραδρομή κάποιος νομίμως προταθείς λόγος αναίρεσης, αφού, σε κάθε περίπτωση, η μόνιμη επωδός της αρεοπαγίτικης νομολογίας ήταν ότι ο επίμαχος αναιρετικός λόγος είχε απαντηθεί μέσω της απόρριψης είτε άλλων -συναφών- αναιρετικών αιτιάσεων, είτε από τη συνολική απόρριψη της αναίρεσης ως αβάσιμης. Τούτο δε, σε αντίθεση με τις αιτήσεις που έχουν ως περιεχόμενο την από παραδρομή εσφαλμένη απόρριψη της αναίρεσης ως ανυποστήρικτης ή απαράδεκτης, ή των προταθέντων πρόσθετων λόγων ως απαράδεκτων (π.χ. εκπρόθεσμων: ΑΠ 42/2021), οι οποίες, αν και έχουν χαμηλό ποσοστό ευδοκίμησης, ενίοτε γίνονται δεκτές από το Ακυρωτικό (βλ. λ.χ. ΑΠ 6/2021). Κατ' εξαίρεση, επίσης, πρόσφατα έγινε δεκτή η επανεξέταση σε μία περίπτωση, που η απορριπτική απόφαση του ΑΠ είχε δημοσιευτεί μία ημέρα μετά τη θέση σε ισχύ του

ν. 4689/2020, με το άρθρο 64 του οποίου είχε παραγραφεί υπό όρο η ποινή φυλάκισης των τριών μηνών, που είχε επιβληθεί με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση στον αναιρεσείοντα, οπότε ο ΑΠ ανακάλεσε την προηγούμενη απόφασή του και αποφάνθηκε περί της παραγραφής υπό όρο και μη εκτέλεσης της παραπάνω ποινής (: ΑΠ 1280/2020).

2.- Το επιχείρημα που συχνά χρησιμοποιείται για την απόρριψη των αιτήσεων επανεξέτασης λόγων αναίρεσης, που από παραδρομή δεν ερευνηθήκαν, συνοψίζεται στις ακόλουθες σκέψεις: «...Η απόρριψη των λόγων αναίρεσης, που αποκλείει την επανεξέτασή τους, δεν είναι απαραίτητο να προκύπτει από ρητή για καθένα απ' αυτούς απορριπτική σκέψη της απόφασης, αλλά μπορεί να συνάγεται από το όλο σκεπτικό της, είναι δε αδιάφορη η πληρότητα ή μη της αιτιολογίας της σχετικής με την απόρριψη αυτή κρίσης. Εξάλλου, το διατακτικό της οριστικής απόφασης, με την οποία απορρίπτεται η αίτηση αναίρεσης και η οποία έχει προφανώς την έννοια, ότι δεν κρίθηκε βάσιμος κανένας παραδεκτός αναιρετικός λόγος, αφορά, ακόμη και χωρίς ειδική απορριπτική σκέψη στο αιτιολογικό,

* Το κείμενο της απόφασης δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων (www.hcba.gr)

και στους απαράδεκτους λόγους, καθώς και σ' αυτούς που το πραγματικό τους ταυτίζεται με άλλους λόγους αναίρεσης, οι οποίοι ασκήθηκαν συνδυαστικά με εκείνους και κρίθηκαν ρητά απορριπτέοι» (βλ. λ.χ. ΑΠ 1441/2017, ΑΠ 420/2019, ΑΠ 1261/2019, ΑΠ 756/2020, ΑΠ 819/2020, ΑΠ 1156/2020, ΑΠ 1375/2020, ΑΠ 1875/2020, ΑΠ 362/2021).

“για πρώτη φορά, το Ακυρωτικό έκρινε ως βάσιμη την υποβληθείσα αίτηση επανεξέτασης λόγου αναίρεσης”

Ωστόσο, είναι προφανές ότι μια τέτοια θέση περί μη αξίωσης για ρητή, αιτιολογημένη και αυτοτελή απόρριψη κάθε αναιρετικού λόγου αφενός και αντίστοιχης «ευχέρειας» σιωπηρής και ανατιολόγητης απόρριψής του αφετέρου, ανοίγει το δρόμο για την καταστρατήγηση της ισχύουσας σήμερα ρύθμισης του άρθρου 523

ΚΠΔ. Και τούτο διότι η δυνατότητα σιωπηρής απόρριψης ενός λόγου αναίρεσης αποκλείει ουσιαστικά την ενεργοποίηση του ενδίκου βοηθήματος της αίτησης επανεξέτασης, στο βαθμό που καθίσταται αδύνατο να αποκρυσταλλωθούν οι πραγματικές προϋποθέσεις συνδρομής του «εκ παραδρομής μη εξετασθέντος λόγου αναίρεσης» [βλ. αναλυτικότερα Μαργαρίτη/Χατζηγιάννου, σε Μαργαρίτη (επιμ.), Ο νέος ΚΠΔ – Ερμηνεία κατ' άρθρο του ν. 4620/2019, τόμ. 2ος, 2020, σελ. 1888 επ., Ζαχαριάδη, Πρόσθετοι λόγοι αναιρέσεως κατά τον ΚΠΔ, 2022, σελ. 244 επ.].

3.- Ενόψει της παραπάνω διαμορφωθείσας κατάστασης, η ΑΠ 773/2022 (: Ζ' Ποιν. Τμ., Εισηγήτρια: Β. Ηλιοπούλου) εμφανίζεται ιδιαίτερα σημαντική, διότι μ' αυτήν, για πρώτη φορά, το Ακυρωτικό έκρινε ως βάσιμη την υποβληθείσα αίτηση επανεξέτασης λόγου αναίρεσης, που από παραδρομή είχε παραληφθεί να εξεταστεί κατά την προηγούμενη συζήτηση, στα πλαίσια της οποίας είχε απορριφθεί στο σύνολό της η αίτηση αναιρέσεως.

4.- Συγκεκριμένα, ο αναιρεσείων κατηγορούμενος πρωτοδικώς είχε καταδικαστεί σε ποινή κάθειρξης έξι ετών για έκδοση και αποδοχή εικονικών φορολογικών στοιχείων. Κατά της πρωτοβάθμιας απόφασης άσκησε έφεση και στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο, όπου εισήχθη η υπόθεση μετά από αλληπάλληλες αναβολές προς εκδίκαση, παρέστη αυτοπροσώπως σε τέσσερις δικασίμους, όπου είχε λάβει χώρα διακοπή. Κατά την τελευταία δικάσιμο, ο ίδιος υπέβαλε αίτημα αναβολής λόγω αποχής του συνηγόρου του, επικαλούμενος σχετική απόφαση του Δ.Σ.Α. Το Εφετείο απέρριψε το αίτημα αναβολής και διέταξε την πρόοδο της δίκης, παράλληλα δε ο πρόεδρος του δικαστηρίου του όρισε αυτεπαγγέλτως δύο φορές συνήγορο, τον οποίο ο κατηγορούμενος αρνήθηκε. Κατόπιν αυτών, το Εφετείο, και μολοντί δεσμευόταν από την αυτοπρόσωπη εμφάνιση του κατηγορουμένου στις προηγούμενες δικασίμους και ιδίως στην τελευταία από αυτές, αντί να

προβεί στην εκδίκαση της υπόθεσης χωρίς διορισμό συνηγόρου (: άρθρο 340 παρ. 1 εδάφ. τελευταίο ΚΠΔ), απέρριψε την έφεση ως ανυποστήρικτη. Κατά της τελευταίας αυτής απόφασης ο κατηγορούμενος άσκησε αναίρεση επικαλούμενος, μεταξύ άλλων, ως λόγο αναίρεσης την κατ' άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Η' και Θ' ΚΠΔ παράνομη απόρριψη της έφεσης ως ανυποστήρικτης και την υπέρβαση εξουσίας του δικάσαντος Εφετείου. Ο Άρειος Πάγος απέρριψε τον συγκεκριμένο λόγο αναίρεσης με το ακόλουθο (ευσύννοπτο) σκεπτικό: «*Επομένως οι προβαλλόμενοι αναιρετικοί λόγοι ότι παράνομα και καθ' υπέρβαση εξουσίας η προσβαλλόμενη απόφαση απέρριψε τις ένδικες εφέσεις των εκκαλούντων ως ανυποστήρικτες κατά το μέρος που επιχειρείται να θεμελιωθούν αυτοί στο άρθρο 510 αριθ. 1 περ. Η' και Θ' ΚΠΔ, είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι*» (βλ. ΑΠ 912/2021).

5.- Από την ανωτέρω περικοπή της υπ' αριθμ. 912/2021 απόφασής του προκύπτει ότι ο ΑΠ είχε απορρίψει *χωρίς ιδιαίτερη και αυτοτελή αιτιολογία* τις προβληθείσες αναιρετικές αιτιάσεις, έτσι ώστε να μην καθίσταται ευκρινές αν πράγματι αντιμετώπισε ρητά αυτές ή αν εκ παραδρομής παρέλειψε να τις εξετάσει. Όταν, λοιπόν, η υπόθεση επανεισήχθη στο ίδιο Τμήμα,

“η συγκεκριμένη απόφαση είναι ανεπιφύλακτα επιδοκιμαστέα και ελπίζουμε να αποτελέσει παράδειγμα”

μετά την υποβολή αίτησης επανεξέτασης από την πλευρά του αναιρεσείοντος, το τελευταίο διαπίστωσε ότι ο σχετικός λόγος αναίρεσης «*όπως είχε προταθεί, με τα συγκεκριμένα στοιχεία, από παραδρομή δεν κρίθηκε από τον Άρειο Πάγο, ο οποίος με την 912/2021 απόφασή του απέρριψε την προαναφερόμενη αναίρεση του αιτούντος*». Έτσι, ο ΑΠ προχώρησε

στην έρευνα της βασιμότητας της σχετικής αναιρετικής αιτίας και, εν τέλει, αναίρεσε την προσβληθείσα απόφαση για υπέρβαση εξουσίας, θεωρώντας ότι, σ' αυτή την περίπτωση, το Εφετείο εσφαλμένα είχε απορρίψει την έφεση ως ανυποστήρικτη, αντί να προχωρήσει στην επί της ουσίας εκδίκαση της υπόθεσης (πρβλ. και άρθρο 501 παρ. 4 του νέου ΚΠΔ, πριν και μετά από την τροποποίησή του με το άρθρο 153 του ν. 4855/2021).

6.- Είναι σαφές, λοιπόν, ότι με την πιο πάνω υπ' αριθμ. 773/2022 απόφαση, ο Άρειος Πάγος έρχεται να αντιμετωπίσει με διαφορετικό και κυρίως πιο ουσιαστικό τρόπο το ζήτημα της επανεξέτασης ενός παραλειφθέντος λόγου αναίρεσης, εγκαταλείποντας τις θέσεις του περί «σιωπηρής και ανατιολόγητης απόρριψης» ως τροχοπέδη για την ενεργοποίηση του άρθρου 523 ΚΠΔ. Από την άποψη αυτή η συγκεκριμένη απόφαση είναι ανεπιφύλακτα επιδοκιμαστέα και ελπίζουμε να αποτελέσει παράδειγμα για τη μεταβολή της διαμορφωθείσας αρεοπαγιστικής νομολογίας.

Έναρξη παραγραφής των φορολογικών αδικημάτων, μετά τον Ν. 4745/2020 (ΑΠ 782/2022 και ΑΠ 95/2022*)

Πέτρος Ν. Πανταζής

Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω

Όπως ήδη έχουμε τονίσει (Nova Criminalia τ. 12), ο ν. 4174/2013 (μέχρι την έναρξη ισχύος του ν. 4745/2020) προέβλεπε: **α)** τη δυνατότητα κίνησης της ποινικής δίωξης για φορολογικά αδικήματα του άρθρου 66 ν. 4174/2013 και πριν την οριστικοποίηση της σχετικής φορολογικής εγγραφής, **β)** τον διαφορετικό χρόνο τέλεσης της πράξης και έναρξης της παραγραφής, η οποία άρχιζε από την οριστικοποίηση της φορολογικής εγγραφής (είτε με την τελεσίδικη απόρριψη της ασκηθείσας προσφυγής, είτε με την άπρακτη παρέλευση της προβλεπόμενης 30ήμερης προθεσμίας για άσκηση προσφυγής), **γ)** τη δυναμική αναστολή (αναβολή) της ποινικής δίκης, από το ποινικό δικαστήριο, μέχρι την έκδοση τελεσίδικης απόφασης του διοικητικού δικαστηρίου επί ασκηθείσας προσφυγής.

Ακολούθως, με το άρθρο 32 παρ. 3 και 4 του ν. 4745/2020, τροποποιήθηκαν τα άρθρα 55Α και 68 του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας και καταργήθηκε η πανομοιότυπη πρόβλεψη των ανωτέρω δύο διατάξεων, περί του χρονικού σημείου έναρξης της παραγραφής των εγκλημάτων που τυποποιούνται στον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας. Η κατάργηση αυτή, ως κατάργηση μιας εξαίρεσης από τον κανόνα που υιοθετούσε

και υιοθετεί ο Ποινικός Κώδικας, σε σχέση με τον χρόνο τέλεσης της πράξης και το συναφές χρονικό σημείο έναρξης της παραγραφής, τοποθετεί πλέον την έναρξη του χρόνου της παραγραφής εντός του κανόνα που

“ Η θέση της ΑΠ 782/2022 προκρίνεται ως η πλέον ορθή. ”

ορίζει ο Ποινικός Κώδικας. Έτσι, ο μεν χρόνος τέλεσης των εγκλημάτων φοροδιαφυγής ήταν και είναι ο χρόνος που ενήργησε ή όφειλε να ενεργήσει ο υπαίτιος (ήτοι, για την μη υποβολή Φ.Π.Α., από την τελευταία ημέρα του επόμενου μήνα που πρέπει να γίνει η σχετική δήλωση για την περίοδο που έληξε και, για την μη υποβολή ή ανακριβή υποβολή δήλωσης φορολογίας εισοδήματος, από την τελευταία ημέρα της προθεσμίας για την υποβολή της δήλωσης), ενώ ο χρόνος κατά τον οποίο επήλθε το αποτέλεσμα ήταν και είναι αδιάφορος, ο δε χρόνος έναρξης της προθεσμίας παραγραφής των εγκλημάτων που τυποποιούνται στον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας, ταυτίζεται πλέον με τον χρόνο τέλεσης των αντίστοιχων εγκλημάτων, ενώ μέχρι τώρα αφετηριαζόταν στην οριστικοποίηση της φορολογικής εγγραφής.

Στο “πρόβλημα” που προέκυψε, μετά την θέση σε ισχύ του άρθρου 92 ν. 4745/2020, με το οποίο καταργήθηκε το άρθρο 68 παρ. 2 του ν. 4174/2013 (: το οποίο προέβλεπε ότι η παραγραφή των φορολογικών εγκλημάτων αρχίζει από την τελεσίδικια της απόφασης επί της προσφυγής που ασκήθηκε ή, σε περίπτωση μη άσκησης προσφυγής, από την οριστικοποίηση

της φορολογικής εγγραφής, λόγω παρόδου της προθεσμίας άσκησης προσφυγής), η νομολογία ακολούθησε 2 απόψεις:

α) Η μεν ΑΠ 95/2022, έκρινε ότι, για τα φορολογικά αδικήματα που τελέστηκαν πριν την 6.11.2020 (ήτοι, πριν τον ν. 4745/2020), εξακολουθεί να ισχύει η διάταξη του άρθρου 55Α παρ. 3 ν. 4174/2013, το οποίο δεν καταργήθηκε για τα παλιά φορολογικά αδικήματα και, άρα, “τα φορολογικά αδικήματα που τελέστηκαν μέχρι τις 6 Νοεμβρίου 2020 υπάγονται στο σύνολο των διατάξεων του Ν.4174/2013, όπως ίσχυε πριν από την τροποποίησή του με το Ν.4745/2020, με τη διευκρίνιση ότι ειδικά για την παραγραφή εφαρμόζεται το άρθρο 55 Α παρ. 3 του Ν.4174/2013 ακόμα και μετά την κατάργηση του άρθρου 68 παρ. 2 του Ν.4174/2013 με το άρθρο 92 του Ν. 4745/2020” (sic).

β) Η δε ΑΠ 782/2022, αντιθέτως, ως προς το κρίσιμο, εν προκειμένω, νομικό ζήτημα του χρόνου ενάρξεως της παραγραφής, αναφέρει ότι: “Ζήτημα ωστόσο προκύπτει για τον χρόνο έναρξης της παραγραφής για τις εκκρεμείς υποθέσεις που τελέστηκαν πριν την έναρξη ισχύος του ν. 4745/6.11.2020... Η θέση ότι πρέπει να γίνει δεκτό ότι για τα φορολογικά αδικήματα που τελέστηκαν πριν την 6.11.2020 εξακολουθεί να ισχύει η διάταξη του άρθρου 55Α παρ. 3 ν. 4174/2013, το οποίο δεν καταργήθηκε για τα παλιά φορολογικά αδικήματα, ενώ η τροποποίησή του με το άρθρο 32 παρ. 3 ν. 4745/2020 ισχύει, βάσει του άρθρου 96 εδ. α' ν. 4745/2020 μόνο για τα αδικήματα που τελούνται μετά την 6.11.2020, δεν προκρίνεται ως ορθή εφόσον, σε κάθε περίπτωση, με μία μεταβατική διάταξη ο κοινός νομοθέτης δεν μπορεί να εξοβελίσει και να υπερκεράσει τη συνταγματικώς κατοχυρωμένη διάταξη του άρθρου 2 ΠΚ (βλ. Ολ. ΑΠ 1/2015 σε ΤΝΠ Νόμος). Επίσης, η θέση ότι οι διατάξεις περί παραγραφής και οι διατάξεις περί αναστολής της παραγραφής πρέπει να ενοηθούν ως μία ενιαία διάταξη, οπότε για τα αδικήματα που τελούνται πριν την 6.11.2020, αν ως χρόνος έναρξης της παραγραφής θεωρηθεί αυτός της τέλεσης του φορολογικού εγκλήματος, πρέπει υποχρεωτικά ως τμήμα της ίδιας διάταξης να τύχει εφαρμογής η υποχρεωτική αναστολή επ' αόριστον της παραγραφής, δεν προκρίνεται ως ορθή, σύμφωνα και με όσα εκτέθηκαν ανωτέρω σε σχέση με την έννοια της “διάταξης”. Η εξέλιξη αυτή, προφανώς, δεν αποτελούσε βουλητικό αντικείμενο της νομοθετικής εξουσίας, η οποία έσπευσε σύντομα να νομοθετήσει προς την αντίθετη κατεύθυνση, επαναφέροντας τη διαφοροποίηση του χρόνου έναρξης της ποινικής παραγραφής στο άρθρο 163 του ν. 4764/2020 ως τροποποίηση του άρθρου 55Α του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας, ορίζοντας ότι “...2. Η παραγραφή των εγκλημάτων του παρόντος νόμου αρχίζει από το πέρας του χρονικού διαστήματος εντός του οποίου η Φορολογική Διοίκηση μπορεί, σύμφωνα με το άρθρο 36, να προβεί σε έκδοση πράξης διοικητικού, εκτιμώμενου ή διορθωτικού προσδιορισμού φόρου, εκτός κι αν έχει ήδη εκδοθεί τέτοια πράξη, οπότε η παραγραφή των ως άνω εγκλημάτων αρχίζει από την έκδοση της πράξης αυτής”, πλην όμως η διάταξη αυτή ως δυσμενέστερη για τον κατηγορούμενο, κατά το ουσιαστικό δίκαιο και τη διάταξη του άρθρου 2 § 1 ΠΚ προφανώς και δεν καταλαμβάνει τα εγκλήματα φοροδιαφυγής που τελέστηκαν μέχρι την έκδοση του ν. 4764/2020...”.

* Τα κείμενα των αποφάσεων δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων (www.hcba.gr)

Η θέση της ΑΠ 782/2002 προκρίνεται ως η πλέον ορθή. Και τούτο διότι:

1ov) Η παραγραφή, ως θεσμός του ουσιαστικού ποινικού δικαίου, διέπεται πάντοτε από την αρχή της αναδρομικής ισχύος του ηπιότερου νόμου, η οποία απορρέει από τα άρθρα 2 παρ. 1 ΠΚ και 7 παρ. 1 του Συντάγματος, άρθρο 15 παρ. 1 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ήδη Ν. 2462/1997) και άρθρο 49 παρ. 1 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και Ελευθεριών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τούτο συνεπάγεται ότι, σε κάθε περίπτωση, εφαρμόζεται ο επιεικέστερος νόμος, δηλ. το ηπιότερο περί παραγραφής δίκαιο (ΟΛΑΠ 2/13 ΕλλΔνη 53/1538, ΑΠ 238/20 σε areiospagos.gr), πολλών δε μάλλον όταν η παραγραφή διαπιστώνεται συνεπεία άμεσης ή έμμεσης νομοθετικής μεταβολής, οπότε η περίπτωση αυτή αποτελεί ξεκάθαρα περίπτωση εφαρμογής επιεικέστερου νόμου (ΑΠ 416/12 ΠΧρ 2012/454, ΑΠ 527/14 ΠοινΔικ 6/2014). Και

2ov) Οι διατάξεις των άρθρων 55Α παρ. 3 και 68 παρ. 2 του Ν. 4174/2013, που ίσχυαν έως την 06.11.2020 (αφού καταρ-

γήθηκαν με το άρθρο 92 ν. 4745/2020), είναι δυσμενέστερες για τον κατηγορούμενο, διότι προέβλεπαν ότι η παραγραφή των φορολογικών εγκλημάτων άρχιζε «από την τελεσιδικία της απόφασης επί της προσφυγής που ασκήθηκε ή, σε περίπτωση μη άσκησης προσφυγής, από την οριστικοποίηση της φορολογικής εγγραφής λόγω παρόδου της προθεσμίας άσκησης προσφυγής» και όχι από το χρόνο τέλεσης της πράξης, που προβλέπουν οι γενικές διατάξεις του ΠΚ.

Συνοπτικώς:

- Για τα εγκλήματα φοροδιαφυγής, που τελέστηκαν έως την 06.11.2020, ο χρόνος ενάρξεως της παραγραφής καθορίζεται, πλέον, από τα όσα προβλέπονται στο άρθρο 112 ΠΚ (: η ημέρα που τελέστηκε η αξιόποινη πράξη).

- Για τα εγκλήματα φοροδιαφυγής, που τελέστηκαν μετά την 06.11.2020, για τον χρόνο ενάρξεως της παραγραφής ισχύουν τα όσα προβλέπονται στο άρθρο 68 του Ν. 4174/2013, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 32 του Ν. 4745/2020 και, στη συνέχεια, από το άρθρο 163 του ν. 4764/2020. ●

Η ΠΟΙΝΙΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΔΔΑ 2022*

Μία επιγραμματική παρουσίαση των σημαντικότερων αποφάσεων Απριλίου - Σεπτεμβρίου 2022

Επιμέλεια: Βασίλης Χειρδάρης

Η νομολογία του ΕΔΔΑ τα τελευταία χρόνια έχει επηρεάσει σημαντικά και καθοριστικά τις εθνικές νομολογίες και έχει οδηγήσει σε νομοθετικές αλλαγές τις ευρωπαϊκές χώρες του Συμβουλίου της Ευρώπης, ώστε να εναρμονιστούν με την ΕΣΔΑ αλλά και με τη νομολογία του Στρασβούργου.

Η χώρα μας και κυρίως τα δικαστήρια καθυστέρησαν αρχικά στην ευθυγράμμισή τους με αυτήν, με αποτέλεσμα να έχομε σωρεία καταδικαστικών αποφάσεων και να επιδικάζονται μη ευκαταφρόνητες αποζημιώσεις.

Στο παρόν τεύχος θα παρουσιαστεί η πρόσφατη νομολογία των μηνών Απριλίου έως και Σεπτεμβρίου του 2022 του Δικαστηρίου του Στρασβούργου που αφορά ποινικού χαρακτήρα υποθέσεις.

ΑΡΘΡΟ 2

1) Safi κ.α. κατά Ελλάδας της 07.07.2022 (αρ. προσφυγής 5418/15)

Η Ελλάδα αποζημιώνει με 330.000 ευρώ (!) πρόσφυγες για παραβίαση δικαιώματος στη ζωή και εξευτελιστική μεταχείριση. Θάνατος 11 ατόμων από βύθιση αλιευτικού σκάφους και εξευτελιστικός σωματικός έλεγχος επιζώντων.

2) Landi κατά Ιταλίας της 07.04.2022 (αρ. προσφ. 10929/19)

Άγρια δολοφονία παιδιού από τον πατέρα του. Άσκηση ενδοοικογενειακής βίας. Καταδίκη για αποτυχία των αρχών να προστατέψουν τα θύματα.

Το Δικαστήριο επιδίκασε στην προσφεύγουσα ποσό 32.000 ευρώ για ψυχική οδύνη.

3) Bouras κατά Γαλλίας της 19.05.2022 (αρ. προσφ. 31754/18)

Επιβεβλημένη χρήση βίας από αστυνομικό κατά την διάρκεια μεταγωγής κρατούμενου με αποτέλεσμα τον θάνατο του. Μη παραβίαση του δικαιώματος στη ζωή.

* Τις αποφάσεις αυτές μπορείτε να τις αναζητήσετε σε αναλυτική περιληπτική μορφή (και στα ελληνικά) στο www.echr.caselaw.com καθώς και ολόκληρες στον ιστότοπο του ΕΔΔΑ.

4) Tagiyeva κατά Αζερμπαϊτζάν της 07.07.2022 (αρ. προσφ. 72611/14)

Δολοφονική επίθεση σε αρθρογράφο λόγω επικριτικών θρησκευτικών απόψεων. Η άρνηση στη χήρα πρόσβασης στη δικογραφία παραβίασε τη διαδικαστική πτυχή του άρθρου 2 της ΕΣΔΑ.

Επιδίκαση 12.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

5) Magomayev κατά Ρωσίας της 26.07.2022 (αρ. προσφ. 10829/11)

Θανατηφόρα βία από αστυνομικούς σε ενέδρα εναντίον δύο υπόπτων. Ελλιπής έρευνα. Παραβίαση του διαδικαστικού και ουσιαστικού σκέλους του δικαιώματος στη ζωή.

Επιδίκαση 10.000 ευρώ για αποζημίωση, 60.000 ευρώ για ψυχική οδύνη και 3.000 ευρώ για έξοδα.

6) Rânu κατά Ρουμανίας της 30.08.2022 (αριθ. προσφ. 13326/18)

Χρήση αδικαιολόγητης θανατηφόρας βίας από αστυνομικό σε μια ανεπαρκώς σχεδιασμένη επιχείρηση σύλληψης υπόπτου. Παραβίαση δικαιώματος στη ζωή.

Επιδίκαση 65.000 ευρώ για ψυχική οδύνη και 8.600 για έξοδα.

ΑΡΘΡΟ 3

1) Torosian κατά Ελλάδας της 07.07.2022 (αρ. προσφ. 48195/17)

Μη έρευνα ισχυρισμών κρατουμένου για κακομεταχείριση από αστυνομικούς, ώστε να ομολογήσει. Καταδίκη Ελλάδας για παραβίαση του διαδικαστικού σκέλους του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ.

Επιδίκαση 10.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

2) Dokukiny κατά Ρωσίας της 24.05.2022 (αρ. προσφ. 1223/12)

Χρήση αστυνομικής βίας σε μητέρα και κόρη 4 ετών. Καταδίκη για απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση.

Αστυνομικοί σταμάτησαν τις προσφεύγουσες σε ένα πάρκο λίγο πριν τα μεσάνυχτα με τον άντρα και πατέρα τους αντίστοιχα και μια άλλη οικογένεια. Οι δύο πατέρες των οικογενειών οδηγήθηκαν στο αστυνομικό τμήμα για «διατάραξη της δημόσιας τάξης συνοδευόμενη από χρήση άσεμνης γλώσσας σε δημόσιο χώρο». Οι προσφεύγουσες, μητέρα και κόρη, ισχυρίστηκαν ότι κατά τη διάρκεια του συμβάντος δέχθηκαν σωματική βία από τους αστυνομικούς, από την οποία προέκυψαν μώλωπες στο σώμα τους.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι υπήρξε επίσης παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης τόσο στο διαδικαστικό όσο και στο ουσιαστικό σκέλος και επιδίκασε σε καθεμία από τις προσφεύγουσες 10.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

3) Oganezova κατά Αρμενίας της 17.05.2022 (αρ. προσφ. 71367/12 και 72961/12)

Εμπρησμός σε επιχείρηση μέλους κοινότητας ΛΟΑΤ και λεκτικές επιθέσεις από ομοφοβικούς. Αποτυχία αρχών να προστατέψουν ομοφυλόφιλη γυναίκα. Καταδίκη για

εξευτελιστική μεταχείριση και απαγορευμένη διάκριση. Επιδίκαση 12.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

4) Volodya Avetisyan κατά Αρμενίας της 03.05.2022 (αρ. προσφ. 39087/15)

Κρατούμενος σε φυλακή που βρωμούσε. Κελιά υπερπλήρη και μικρά με κακό εξαερισμό, γεμάτα κατσαρίδες και ψείρες. Εξευτελιστικές συνθήκες κράτησης.

Επιδίκαση 3.900 ευρώ για ηθική βλάβη.

5) De Giorgi κατά Ιταλίας της 16.06.2022 (αρ. προσφ. 23735/19)

Αδράνεια των αρχών σε σοβαρές καταγγελίες ενδοοικογενειακής βίας και μη λήψη μέτρων προστασίας υπέρ του θύματος. Καταδίκη για εξευτελιστική μεταχείριση.

Το ΕΔΔΑ επιδίκασε ποσό 17.000 ευρώ περίπου για ηθική βλάβη και έξοδα.

6) M.S. κατά Ιταλίας της 07.07.2022 (αριθ. προσφ. 32715/19)

Πολλές μηνύσεις συζύγου για ενδοοικογενειακή βία και απειλή. Διεξαγωγή της δίκης 10 χρόνια μετά την τέλεση της πράξης, με αποτέλεσμα την παραγραφή των αδικημάτων. Καταδίκη Ιταλίας για εξευτελιστική μεταχείριση.

Επιδίκαση 10.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

7) J.I. κατά Κροατίας της 08.09.2022 (αρ. προσφ. 35898/16)

Αποτυχία των αρχών να ερευνήσουν καταγγελίες βιασθείσας από τον πατέρα της. Καταδίκη για απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση.

Επιδίκαση 12.000 ευρώ για ηθική βλάβη και 4.500 για έξοδα.

ΑΡΘΡΟ 5

1) Taner Kiliç (αρ. 2) κατά Τουρκίας της 31.05.2022 (αρ. προσφ. 208/18)

Προσωρινή κράτηση για 13 μήνες Προέδρου ΜΚΟ ανθρωπίνων δικαιωμάτων, χωρίς εύλογη υπόνοια τέλεσης αδικημάτων. Παραβιάσεις προσωπικής ελευθερίας και ελευθερίας της έκφρασης.

Το ΕΔΔΑ επιδίκασε 8.500 ευρώ για αποζημίωση, 16.000 ευρώ για ηθική βλάβη και 10.000 ευρώ για έξοδα.

2) I.G.D. κατά Βουλγαρίας της 07.06.2022 (αρ. προσφ. 70139/14)

Εγκλεισμός κακοποιημένου παραβατικού ανηλίκου σε ιδρύματα χωρίς παιδαγωγική πρόβλεψη και χωρίς δυνατότητα δικαστικής επανεξέτασης του μέτρου! Καταδίκη από Στρασβούργο.

Το ΕΔΔΑ επιδίκασε 6.000 ευρώ για ηθική βλάβη και 2.451 για έξοδα.

3) P.W. κατά Αυστρίας της 21.06.2022 (αρ. προσφ. 10425/19)

Εγκλεισμός σε ψυχιατρείο γυναίκας με ψυχιατρική διαταραχή μετά από τρεις πραγματογνωμοσύνες. Μη παραβίαση της προσωπικής ελευθερίας.

ΑΡΘΡΟ 6

1) Wang κατά Γαλλίας (αρ. προσφ. 83700/17) και Dubois κατά Γαλλίας της 28.04.2022 (αρ. προσφ. 52833/19)

Κατάθεση ατόμων με τη θέλησή τους στην αστυνομία, χωρίς να ενημερωθούν για τα δικαιώματά τους, νομικής συνδρομής και διερμηνέα. Ουσιαστική ομολογία και καταδίκη τους. Παραβίαση δίκαιης δίκης.

Το ΕΔΔΑ επισήμανε ότι οι προσφεύγοντες και στις δύο περιπτώσεις είχαν συναινέσει να καταθέσουν στην αστυνομία και είχαν ενημερωθεί για το δικαίωμά τους να τερματίσουν την κατάθεσή τους ανά πάσα στιγμή, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία. Ωστόσο, δεν είχαν ενημερωθεί ρητά για το δικαίωμά τους στη σιωπή και δεν τους δόθηκε η ευκαιρία να λάβουν νομική συνδρομή και, σε μία περίπτωση, συνδρομή διερμηνέα. Κατά τη διάρκεια των καταθέσεών τους στην προδικασία και οι δύο προσφεύγοντες είχαν περιγράψει τις ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν από αυτούς, οι οποίες στοιχειοθετήσαν το φερόμενο αδίκημα. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο έκρινε ότι έπρεπε να θεωρηθεί ότι είχαν αυτοενοχοποιηθεί.

Όσον αφορά την πρώτη προσφεύγουσα, της οποίας η μητρική γλώσσα ήταν τα κινέζικα, το Δικαστήριο, διαπίστωσε, πρώτον, ότι η έλλειψη διερμηνέα στην ανάκριση και η παράλειψη ενημέρωσής της για το δικαίωμα σιωπής είχε συμβάλει σε αυτήν την αυτοενοχοποίηση. Δεύτερον, ο ρόλος που έπαιξαν οι καταθέσεις που ελήφθησαν με την θέλησή της κατά τη διάρκεια της προδικασίας είχαν καταστήσει τη διαδικασία εντελώς άδικη. Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 6 §§ 1 και 3 της Σύμβασης. Στην περίπτωση του δεύτερου προσφεύγοντος, το Δικαστήριο έκρινε ότι η ποινική διαδικασία, συνολικά εξεταζόμενη, είχε εξομαλύνει τα διαδικαστικά ελαττώματα που προέκυψαν κατά την εκούσια αστυνομική ανάκριση. Σημείωσε ότι το Εφετείο, καταδικάζοντας τον προσφεύγοντα, είχε βασίσει την απόφασή του κυρίως σε αποδεικτικά στοιχεία με υψηλή αποδεικτική αξία, τα οποία δεν είχαν σχέση με την ανάκριση. Διαπιστώθηκε ότι, υπό τις ιδιαίτερες συνθήκες της υπόθεσης, οι καταθέσεις που έγιναν κατά τη διάρκεια της ανάκρισης είχαν ελάχιστο αντίκτυπο στην καταδίκη του προσφεύγοντος. Το ΕΔΔΑ δεν διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 6 §§ 1 και 3 της ΕΣΔΑ.

2) Fatullayev κατά Αζερμπαϊτζάν της 07.04.2022 (αρ. 2) (αριθ. προσφ. 32734/11)

Απόρριψη των αιτημάτων του κατηγορουμένου για λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων, για τον έλεγχο αξιοπιστίας των αποδείξεων και ισχυρισμού του για κατασκευασμένη κατηγορία. Παραβίαση δίκαιης δίκης.

Ο προσφεύγων προσπάθησε να αμφισβητήσει την αξιοπιστία των κρίσιμων αποδεικτικών στοιχείων με σημαντικά υπερασπιστικά επιχειρήματα. Επίσης ζήτησε να διενεργηθεί πραγματογνωμοσύνη σχετική με δακτυλικά αποτυπώματα στις συσκευασίες των ναρκωτικών. Το αίτημά του απορρίφθηκε. Το Στρασβούργο έκρινε ότι ο προσφεύγων στερήθηκε της ευκαιρίας να αμφισβητήσει αποτελεσματικά την αξιοπιστία των αποδεικτικών στοιχείων, να αντιταχθεί στη χρήση τους στα

εθνικά δικαστήρια και να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία υπέρ του. Επιπλέον, τα εθνικά δικαστήρια παραβίασαν την υποχρέωση τους για αιτιολογημένη απόφαση.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση της δίκαιης δίκης (άρθρο 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ) και έκρινε ότι η κατάσχεση του φακέλου και των εγγράφων της υπόθεσης από το γραφείο του δικηγόρου του κατηγορουμένου συνιστούσε παραβίαση του δικαιώματος αποτελεσματικής άσκησης προσφυγής (άρθρο 34 της ΕΣΔΑ).

Επιδίκασε στον προσφεύγοντα ποσό 4.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

3) Vlahov κατά Κροατίας της 05.05.2022 (αρ. προσφ. 31163/13)

Καταδίκη συνδικαλιστικού εκπροσώπου σωματείου σε φυλάκιση 4 μηνών για άρνηση εγγραφής νέων μελών. Παραβίαση της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι.

Επιδίκαση 5.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

4) Boutaffala κατά Βελγίου της 28.06.2022 (αρ. προσφ. 20762/19)

Καταδίκη για αντίσταση κατά αστυνομικών. Τα δικαστήρια έδωσαν μεγαλύτερη βαρύτητα στις μαρτυρίες των αστυνομικών και λιγότερη στους μάρτυρες υπεράσπισης. Παραβίαση της δίκαιης δίκης.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της ΕΣΔΑ και επιδίκασε 15.500 ευρώ για ηθική βλάβη και έξοδα.

5) Rusishvili κατά Γεωργίας της 30.06.2022 (αριθ. προσφ. 15269/13)

Απόρριψη αναίρεσης από ανώτατο ακυρωτικό χωρίς να απαντήσει στους αναιρετικούς λόγους με επαρκή αιτιολογία. Παραβίαση δίκαιης δίκης.

6) Merahi και Delahaye κατά Γαλλίας της 20.09.2022 (αριθ. προσφ. 38288/15)

Ποινική καταδίκη με βάση ομολογία που δόθηκε στην προανάκριση χωρίς να γνωστοποιηθούν τα δικαιώματά στον ύποπτο. Παραβίαση της δίκαιης δίκης.

ΑΡΘΡΟ 7

1) Sinan Çetinkaya και Aǧyar Çetinkaya κατά Τουρκίας της 25.05.2022 (αρ. προσφ. 74536/10 και 75462/10)

Καταδίκη για ηθική αυτουργία σε υπεξαίρεση από δημόσιο υπάλληλο με επιβαρυντική περίσταση παρά την κατάργηση της τελευταίας από μεταγενέστερο νόμο. Παραβίαση άρθρου 7 της ΕΣΔΑ.

2) Kotlyar κατά Ρωσίας της 12.07.2022 (αρ. προσφ. 38825/16)

Ψευδείς δηλώσεις διαμονής αλλοδαπών από ακτιβίστρια ως ένδειξη πολιτικής ανυπακοής. Παραβίαση άρθρου 7 της ΕΣΔΑ για αναδρομική εφαρμογή ποινικού νόμου.

Επιδίκαση 6.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

ΑΡΘΡΟ 8**1) L.F. κατά Ουγγαρίας της 19.05.2022 (αρ. προσφ. 621/14)**

Αναίτια και απροειδοποίητη έρευνα σε κατοικία Ρομά. Παραβίαση δικαιώματος σεβασμού της κατοικίας.

Επίδικση ποσού 8.000 περίπου ευρώ για ηθική βλάβη και έξοδα.

2) Algirdas Butkevičius κατά Λιθουανίας της 14.06.2022 (αρ. προσφ. 70489/17)

Η δημοσιοποίηση απόρρητης τηλεφωνικής συνομιλίας μεταξύ του προσφεύγοντος πρωθυπουργού και δημάρχου δεν έπληξε τη φήμη του. Δεν παραβιάστηκε η ιδιωτική ζωή.

3) M.D. κ.α. κατά Ισπανίας της 28.06.2022 (προσφ. αρ. 36584/17)

Διαρροή στον Τύπο προσωπικών δεδομένων δικαστών που συλλέχθηκαν από την αστυνομία. Παραβίαση της ιδιωτικής ζωής.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής ζωής (άρθρο 8 της Σύμβασης) και επίδικσε περίπου 8.200 ευρώ για ηθική βλάβη και έξοδα.

4) Haščák κατά Σλοβακίας της 23.06.2022 (αριθμ. προσφ. 58359/12, 27787/16 και 67667/16)

Τοποθέτηση κοριού σε διαμέρισμα επιτυχημένου επιχειρηματία από την κρατική μυστική υπηρεσία χωρίς διασφαλίσεις. Παραβίαση σεβασμού της ιδιωτικής ζωής.

Το ΕΔΔΑ επίδικσε ποσό 9.750 ευρώ για ηθική βλάβη.

5) C. κατά Ρουμανίας της 30.08.2022 (αρ. προσφ. 47358/20)

Καταγγελία για σεξουαλική παρενόχληση καθαρίστριας από διευθυντή σιδηροδρομικού σταθμού. Παραβίαση σεβασμού της ιδιωτικής ζωής λόγω μη αποτελεσματικής έρευνας.

Το ΕΔΔΑ επίδικσε ποσό 7.500 ευρώ για ηθική βλάβη.

ΑΡΘΡΟ 10**1) Κίτσος κατά Ελλάδος της 22.09.2022 (αρ. προσφ. 21793/14)**

Δηλώσεις στην τηλεόραση για θέμα δημοσίου συμφέροντος σε βάρος δικαστικού συμπαραστάτη ανηλίκου και μέλους εποπτικού συμβουλίου. Ποινική καταδίκη του προσφεύγοντος για δυσφήμιση. Καταδίκη της Ελλάδας από το Στρασβούργο για παραβίαση της ελευθερίας της έκφρασης.

Το ΕΔΔΑ επίδικσε 7.500 ευρώ για ηθική βλάβη.

2) Ete κατά Τουρκίας της 06.09.2022 (αρ. προσφ. 28154/20)

Το κόψιμο τούρτας για τα γενέθλια του ηγέτη του ΡΚΚ κρίθηκε ως προπαγάνδα. Ποινική καταδίκη. Παραβίαση της ελευθερίας της έκφρασης.

Το ΕΔΔΑ επίδικσε 2.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

3) Lings κατά Δανίας της 12.04.2022 (αρ. προσφ. 15136/20)

Καταδίκη γιατρού για υποβοηθούμενη αυτοκτονία ασθενών επειδή δημοσίευσε οδηγό αυτοκτονίας. Δεν παραβιάστηκε η ελευθερία της έκφρασης.

4) Rouillan κατά Γαλλίας της 23.06.2022 (αρ. προσφ. 28000/19)

Καταδίκη τρομοκράτη σε 18 μήνες φυλάκιση για ραδιοφωνικά σχόλια που έκανε υπέρ τρομοκρατών. Παραβίαση της ελευθερίας της έκφρασης λόγω αυστηρότητας της επιβληθείσας ποινής.

5) Patrício Monteiro Telo de Abreu κατά Πορτογαλίας της 07.06.2022 (αρ. προσφ. 42713/15)

Καταδίκη διαχειριστή ιστοσελίδας για πολιτική σάτιρα. Η σάτιρα έχει ως χαρακτηριστικά την υπερβολή και τη διαστρέβλωση της πραγματικότητας. Παραβίαση της ελευθερίας της έκφρασης.

6) Rabczewska κατά Πολωνίας της 15.09.2022 (αρ. προσφ. 8257/13)

Καταδίκη σε υψηλό πρόστιμο γνωστής τραγουδίστριας για σχόλιό της ότι αυτός που έγραψε τη Βίβλο ήταν υπό την επήρεια κρασιού και ναρκωτικών. Παραβίαση της ελευθερίας της έκφρασης.

Το ΕΔΔΑ επίδικσε 10.000 για ηθική βλάβη.

ΠΡΩΤΟ ΠΡΟΣΘΕΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ**SCI Le Chateau du Francport κατά Γαλλίας της 07.07.2022 (αρ. προσφ. 3269/18)**

Αποτυχία των αρχών να φυλάξουν ιδιοκτησία που είχε κατασχεθεί στο πλαίσιο ποινικής δίκης. Το οίκημα παραδόθηκε ερειπωμένο. Παραβίαση του δικαιώματος σεβασμού της περιουσίας.

ΕΒΔΟΜΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ**ΑΡΘΡΟ 4****Γουλανδρής και Βαρδινογιάννη κατά Ελλάδος της 16.06.2022 (αρ. προσφ. 1735/13)**

Διπλή καταδίκη (επιβολή προστίμου και φυλάκισης 4 μηνών) για αυθαίρετη κατασκευή. Παραβίαση της αρχής ne bis in idem για το θέμα του προστίμου κατασκευής και μη παραβίαση για το πρόστιμο διατήρησης.

Το ΕΔΔΑ για τις διαδικασίες που αφορούσαν το επιβληθέν πρόστιμο διατήρησης έκρινε ότι τα γεγονότα στα οποία βασίστηκε η ποινική δίωξη και καταδίκη δεν ήταν τα ίδια με αυτά που οδήγησαν στην επιβολή του προστίμου διατήρησης στη διοικητική διαδικασία και δεν διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 4 του 7ου Πρωτοκόλλου.

Όσον αφορά τις διαδικασίες που αφορούσαν το επιβληθέν πρόστιμο κατασκευής το Δικαστήριο του Στρασβούργου έκρινε ότι οι δύο σειρές διαδικασιών (διοικητική και ποινική)

δεν είχαν επαρκώς συνδεθεί επί της ουσίας και χρονικά για να θεωρηθεί ότι είχαν ενταχθεί σε ένα ολοκληρωμένο σύστημα κυρώσεων για την παράνομη κατασκευή σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο. Επισημάνθηκε ότι το κατηγορητήριο είχε εκδοθεί 1,5 χρόνο μετά από τότε που κατέστη αμετάκλητη η διοικητική απόφαση επιβολής προστίμου και έτσι η ποινική

διαδικασία δεν εκκρεμούσε ταυτόχρονα με τη διοικητική, αλλά είχε κινηθεί σημαντικό χρονικό διάστημα μεταγενέστερα. Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση της αρχής ne bis in idem (άρθρο 4 του 7ου Πρωτοκόλλου) σε βάρος του πρώτου προσφεύγοντος σχετικά με την ποινική καταδίκη του μετά την επιβολή του προστίμου κατασκευής. ●

novacriminalia

Περιοδική Έκδοση της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων

Διεύθυνση: Η. Αναγνωστόπουλος

Συντακτική Επιτροπή: Ι. Αναστασοπούλου, Ν. Βιτώρος,
Π. Κουρελέας, Π. Πανταζής, Β. Πετρόπουλος

Καλλιτεχνική επιμέλεια, σελιδοποίηση: Ίνα Μελέγκογλου

© Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων

Εμμανουήλ Μπενάκη 24, 106 78 Αθήνα

T.: 210 3820125, 6944506619

F.: 210 3820112

E-mail: hcba@otenet.gr

<http://www.hcba.gr>